

tepav

TEPAV Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu

Sayı 32 | Ekim 2023

"Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu" Akademik Danışmanlar Projesi kapsamında TEPAV tarafından hazırlanmaktadır ve her ayın son Perşembe günü (resmi tatil olması durumunda izleyen ilk iş günü) proje kapsamında illerdeki Oda ve Borsaların ortak kararıyla belirlenmiş olan Akademik Danışmanlarla paylaşılmaktadır.

İçerik

- Büyüme, Üretim ve Satışlar
- Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi
- İstihdam ve İşsizlik
- Kamu Maliyesi
- Enflasyon
- Kredi ve Mevduat
- Finansal Piyasa Göstergeleri
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler
- Genel Değerlendirme

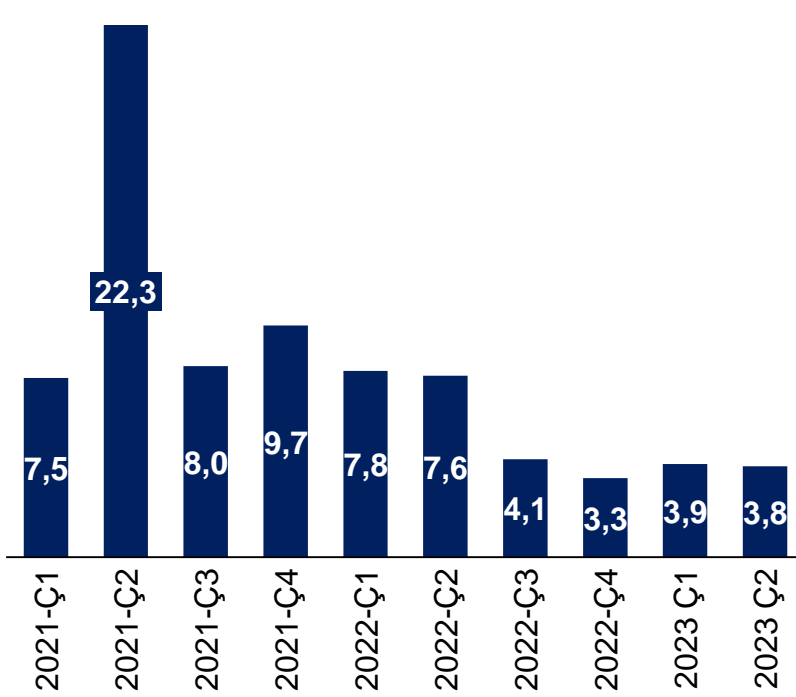
Büyüme, Üretim ve Satışlar

- Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)
 - GSYİH büyümesi
 - Üretim, harcama ve gelir yönünden katkılar
- Üretim ve satışlar
 - Sanayi Üretim Endeksi (SÜE)
 - Perakende Satış Hacim Endeksi
- Öncü göstergeler
- Ekonomik Güven Endeksi
- Büyüme Tahminleri

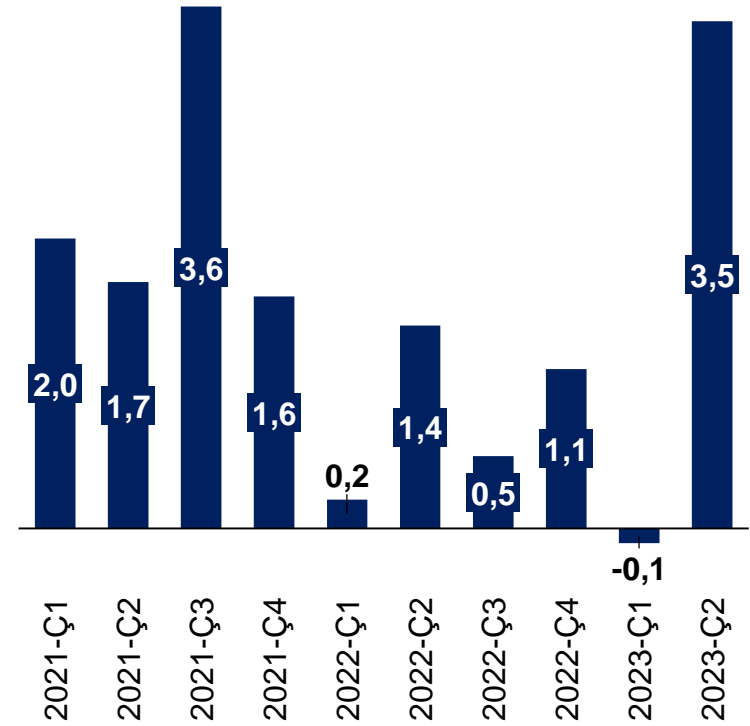
Yılın ikinci çeyreğinde milli gelir %3,8 büyüme kaydetmiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış endeks büyüme eğiliminin güçlendiğine işaret etmektedir.

GSYİH büyüme hızı (%) 2021 Ç1 – 2023 Ç2

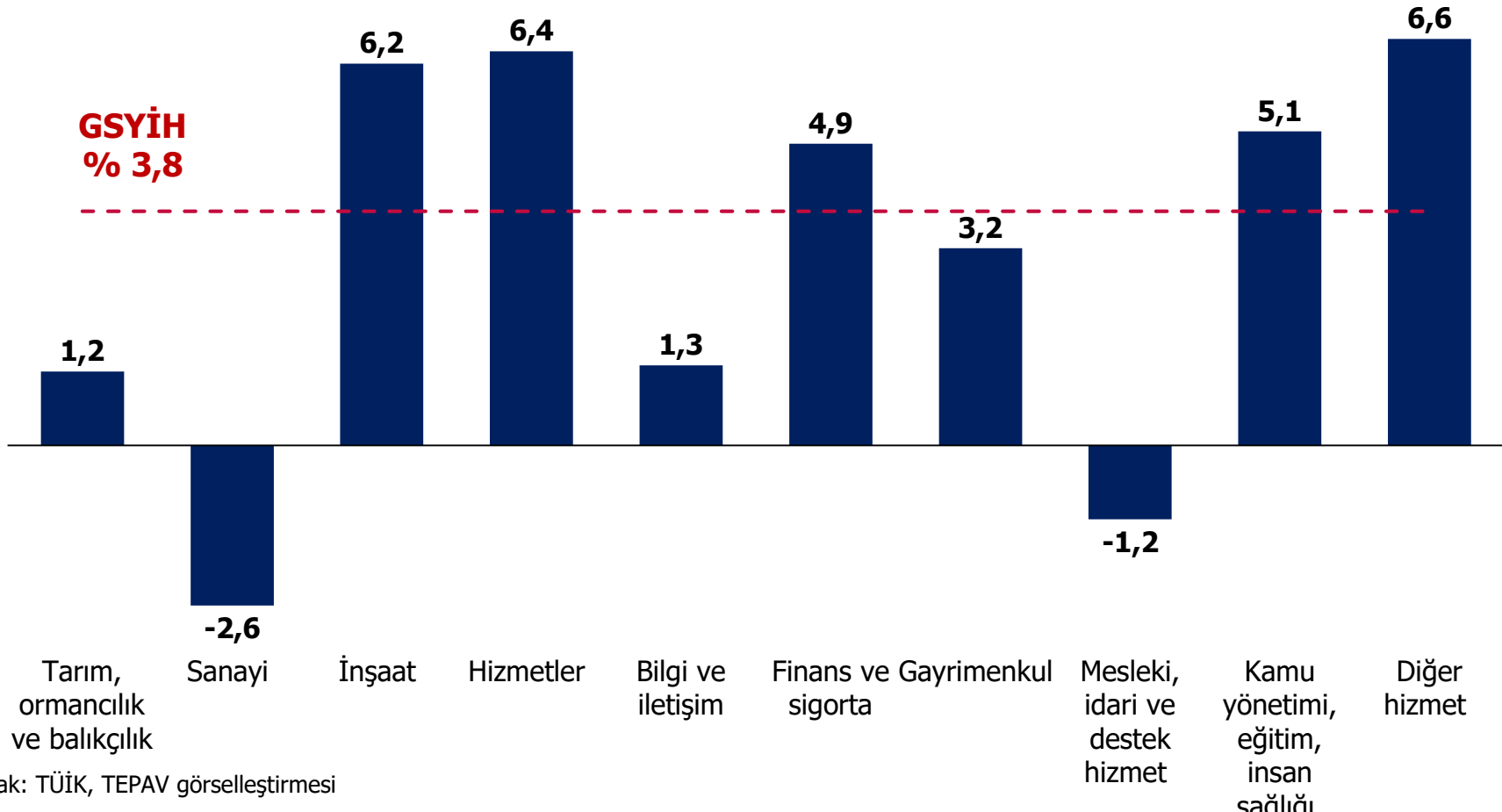
Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim

Bir önceki çeyreğe göre değişim
(mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış)

Finans, hizmetler ve inşaat büyümeyi sürükleyen ana sektörlerdir.
Tarım ve sanayi sektörleri daralmıştır.

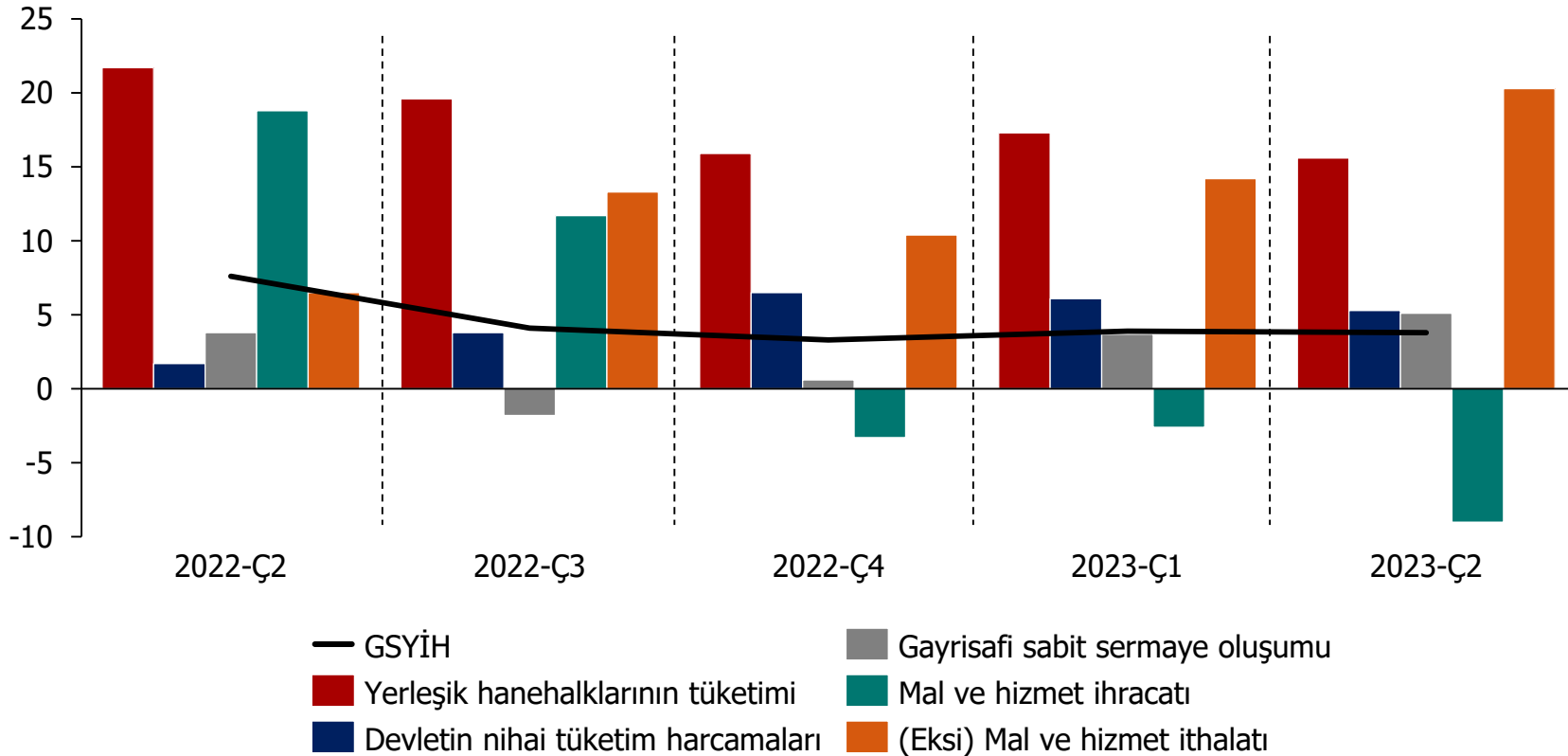
GSYİH iktisadi faaliyet kolları (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim oranı, %) 2023 Ç2

Harcama tarafında ise özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeyi yukarı çekmektedir.

Net dış talep ve stok azalışı büyümeyi olumsuz etkilemiştir.

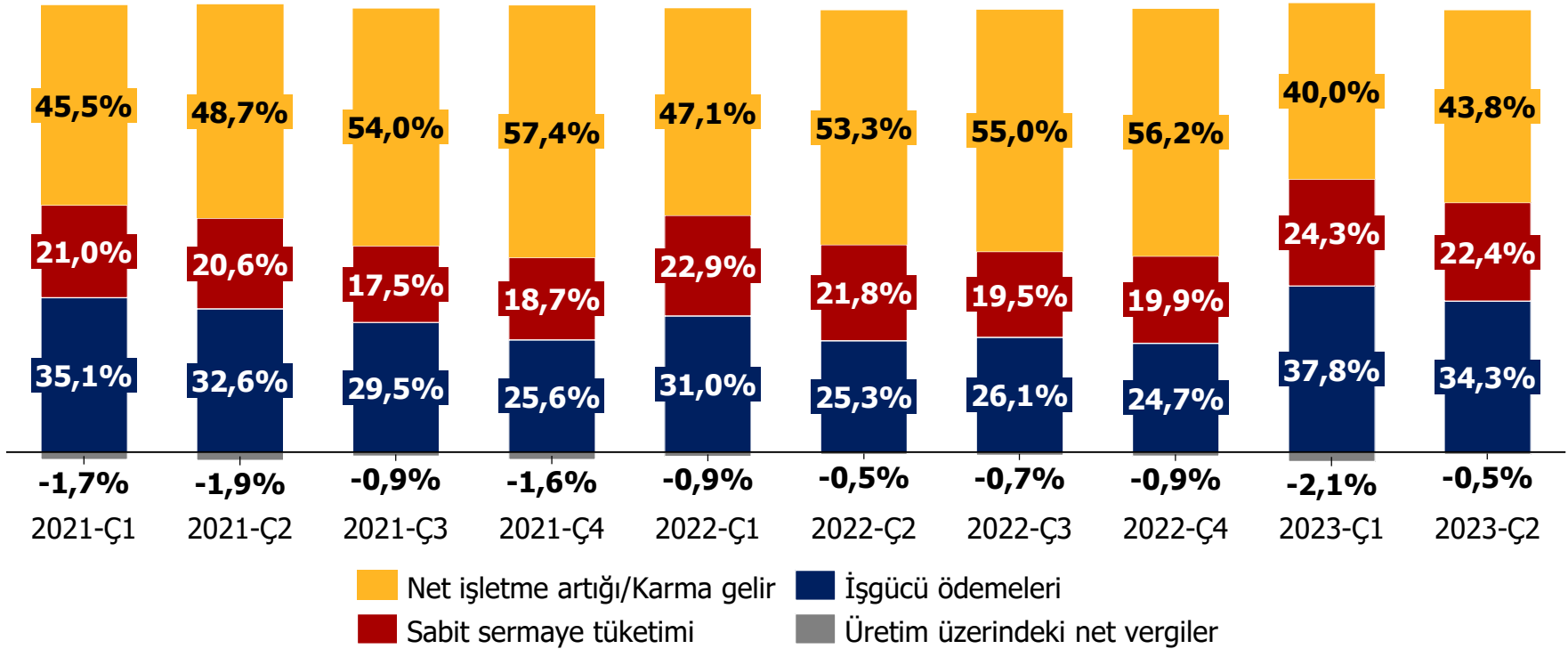
GSYİH harcama yöntemiyle bileşenler (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim, %) 2022 Ç2 – 2023 Ç2

İşgücü ödemelerinin gayrisafi katma değer içindeki payı gerilemiştir.

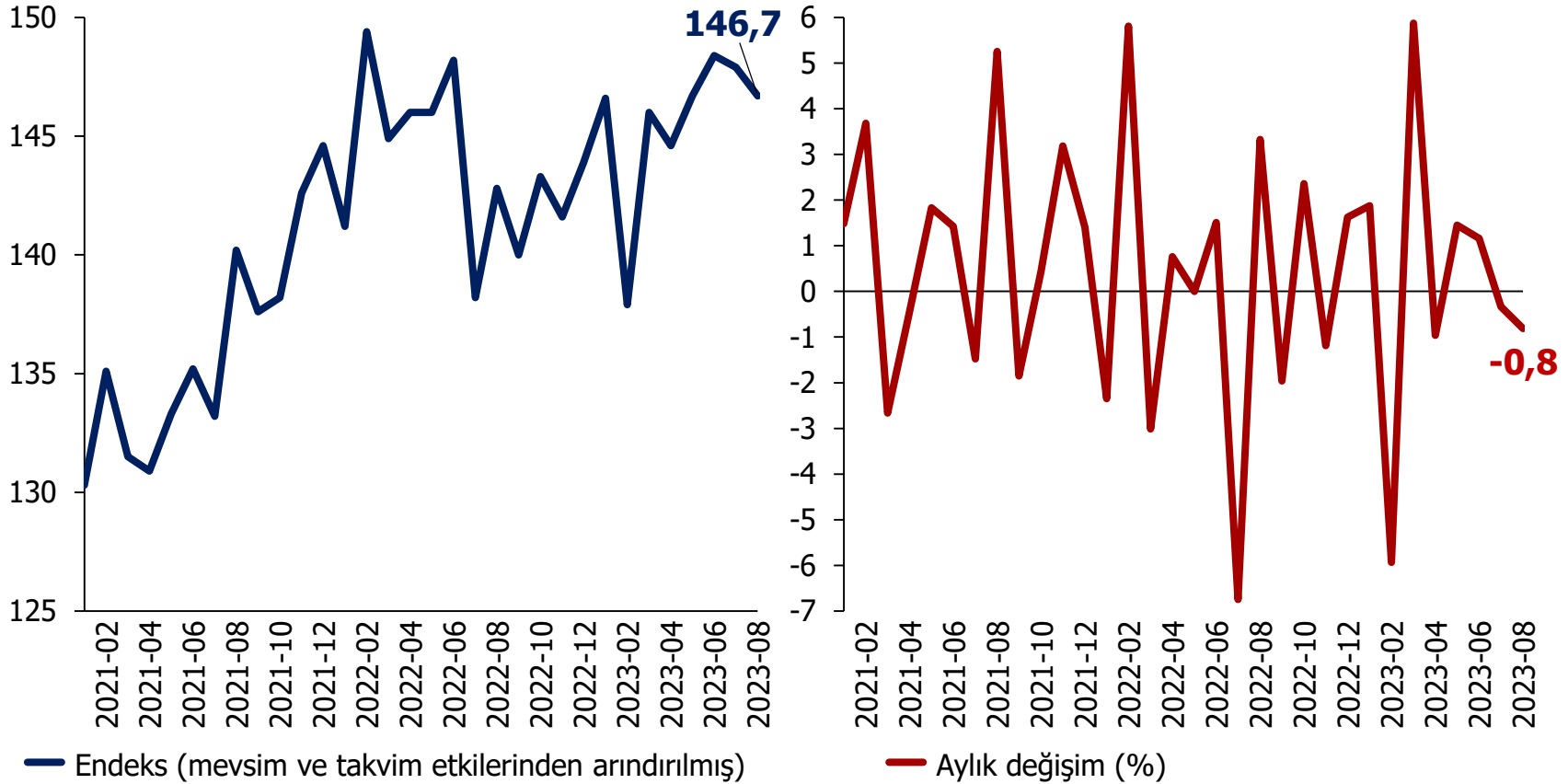
İşgücü ödemelerinin payı geçen çeyreğe göre 3,5 puan düşmüş, net işletme artığı/karma gelirin payı ise 3,8 puan artmıştır.

GSYİH gelir yöntemiyle bileşenler (katma değer içindeki pay, %) 2021 Ç1 – 2023 Ç2

Sanayi Üretim Endeksi (SÜE) üçüncü çeyrekte gerilemektedir.
SÜE, Ağustos ayında bir önceki aya göre %0,8 oranında azalmıştır.

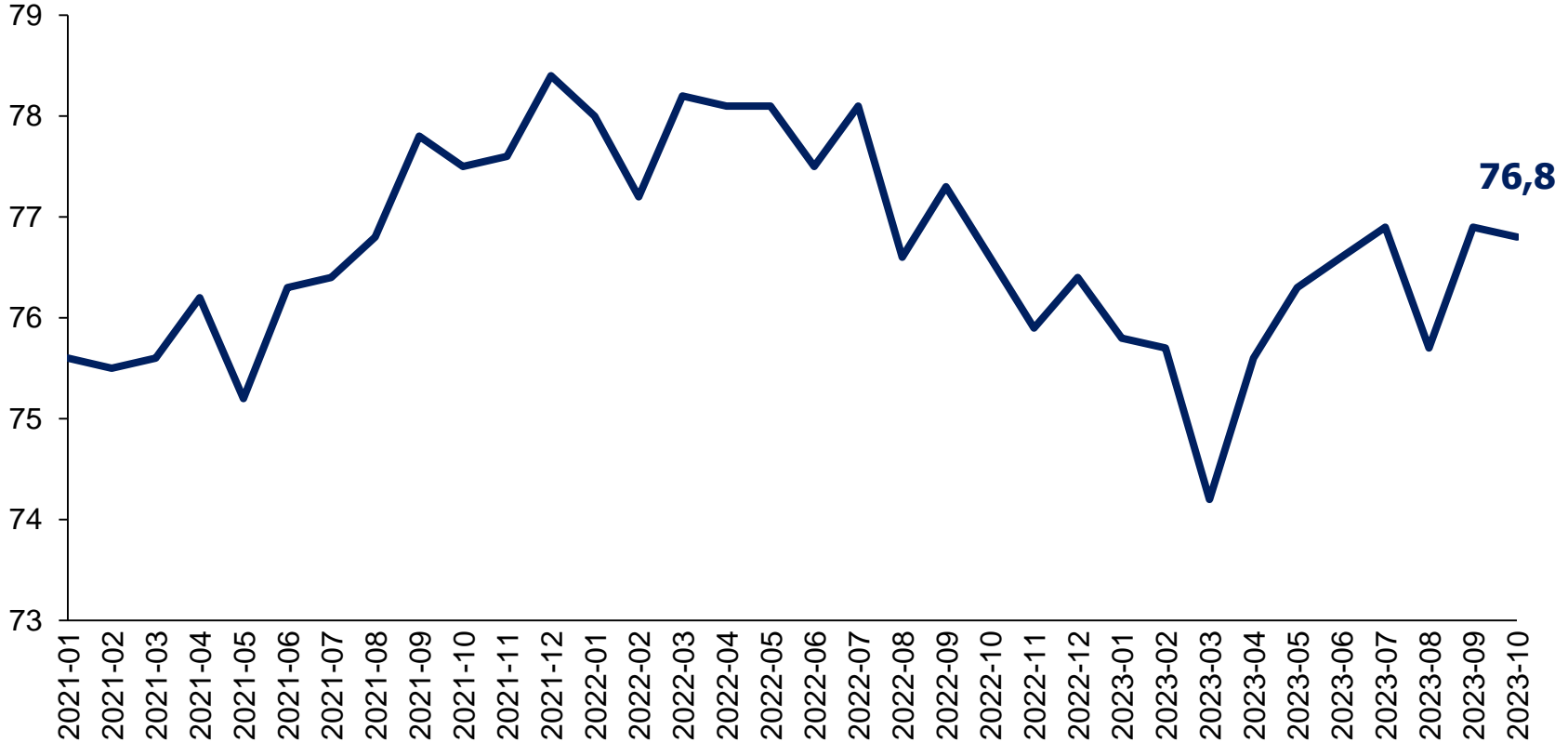
Sanayi Üretim Endeksi (Ocak 2021 – Ağustos 2023)

İmalat sanayinde Kapasite Kullanım Oranı (KKO) gerilemiştir.

KKO, Ekim ayında bir önceki aya göre 0,1 puan azalmış, %76,8 oranında gerçekleşmiştir.

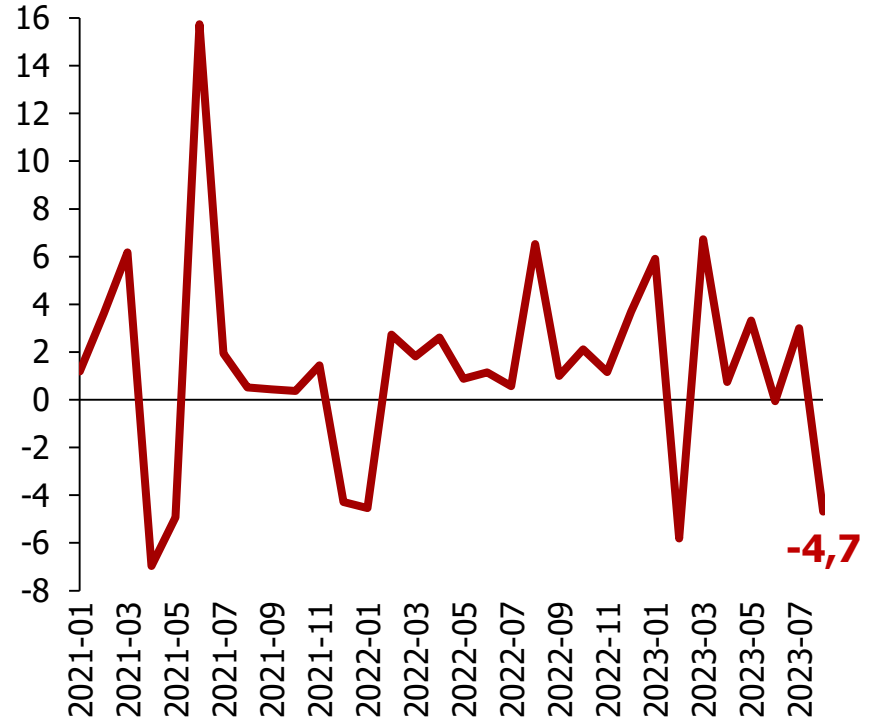
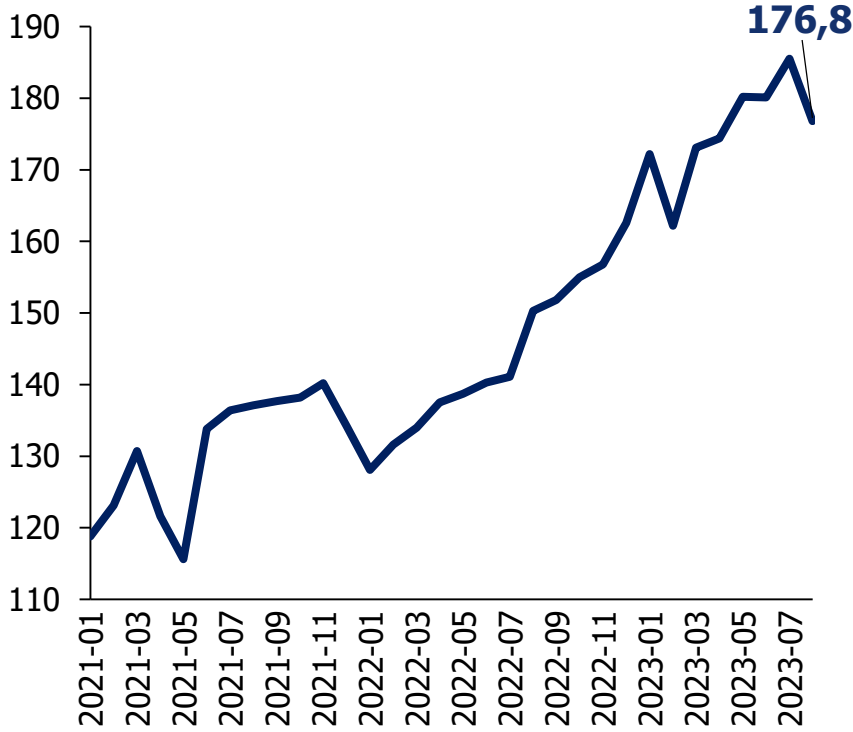
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (mevsim etkilerinden arındırılmış) Ocak 2021 – Ekim 2023

Perakende satışlarda daralma gözlenmiştir.

Perakende Satış Hacim Endeksi, Ağustos ayında bir önceki aya göre %4,7 azalmıştır.

Perakende satış hacmi (Ocak 2021 – Ağustos 2023)

— Endeks (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

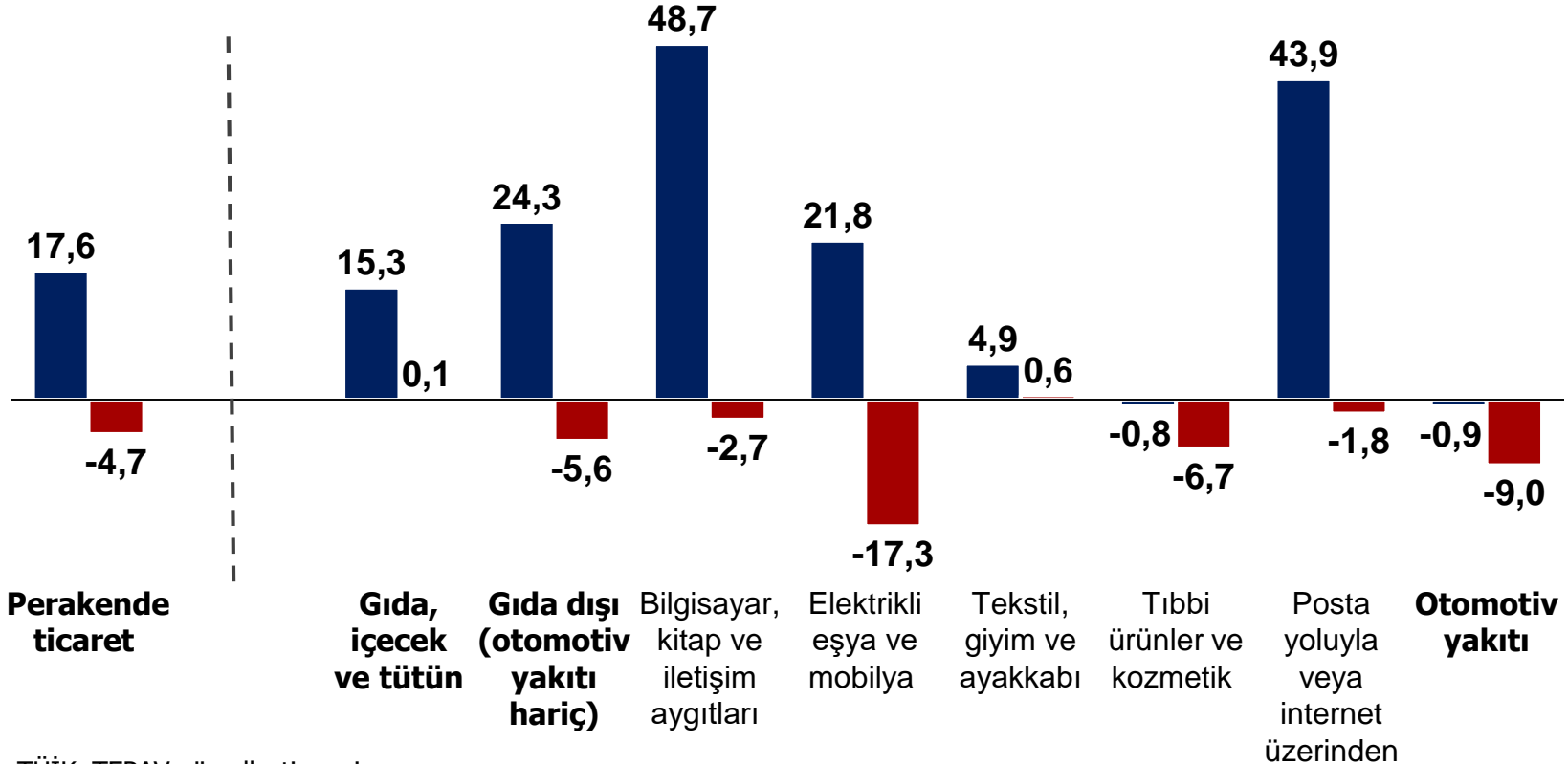
— Aylık değişim (%)

Tekstil ve giyim dışında tüm gıda dışı perakende satışlar gerilemiştir.
Elektrikli eşya ve mobilya en hızlı gerileyen sektördür.

Sektörlere göre perakende satış hacmi (Ağustos 2023)

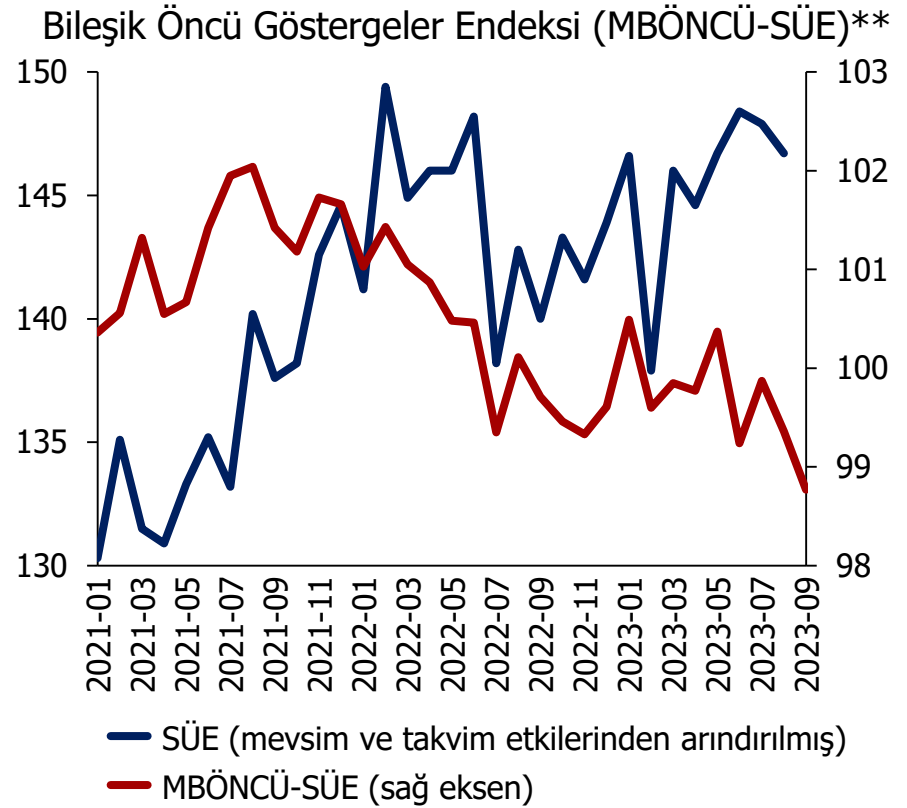
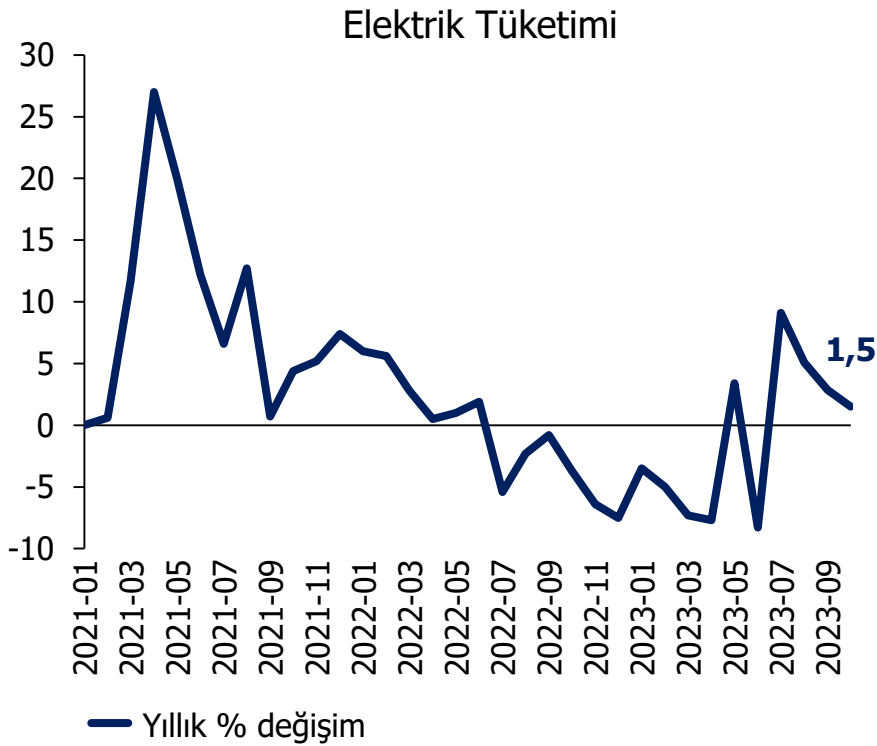
■ Yıllık değişim (takvim etkisinden arındırılmış, %)

■ Aylık değişim (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, %)

Üçüncü çeyreğe ait öncü göstergeler ılımlı yavaşlamaya işaret etmektedir.
Elektrik tüketimi hız kesmiş, Bileşik Öncü Gösterge de gerilemiştir.

Öncü Göstergeler (Ocak 2021 – Eylül / Ekim 2023*)

Kaynak: TCMB, TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

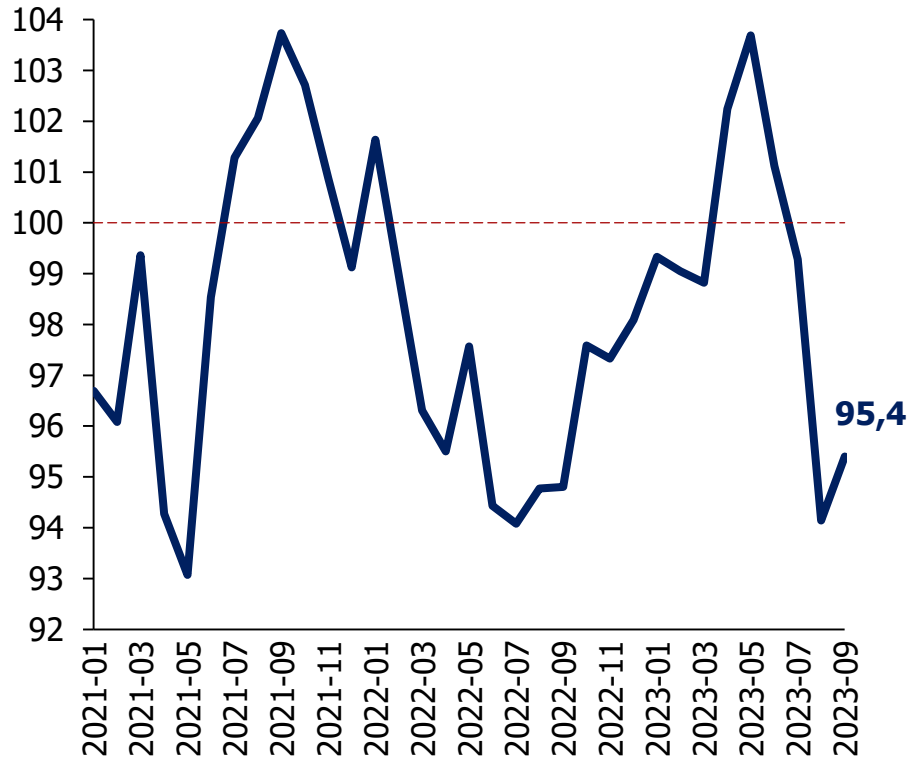
* MBÖNCÜ-SÜE Eylül ayı, elektrik tüketimi ise 22 Ekim 2023 tarihi itibarıdır.

** MBÖNCÜ-SÜE'yi oluşturan göstergeler: Elektrik üretim miktarı, satış miktarı ile ağırlıklandırılmış hazine ihalesi faiz oranı, ara malları ithalatı, TCMB İktisadi Yönelim Anketi - mamul mal stok miktarı ile ilgili soru, toplam istihdam miktarı ile ilgili soru, iç piyasadan alınan yeni siparişlerin miktarı ile ilgili soru ve ihracat piyasalarından alınan yeni sipariş miktarı ile ilgili soru

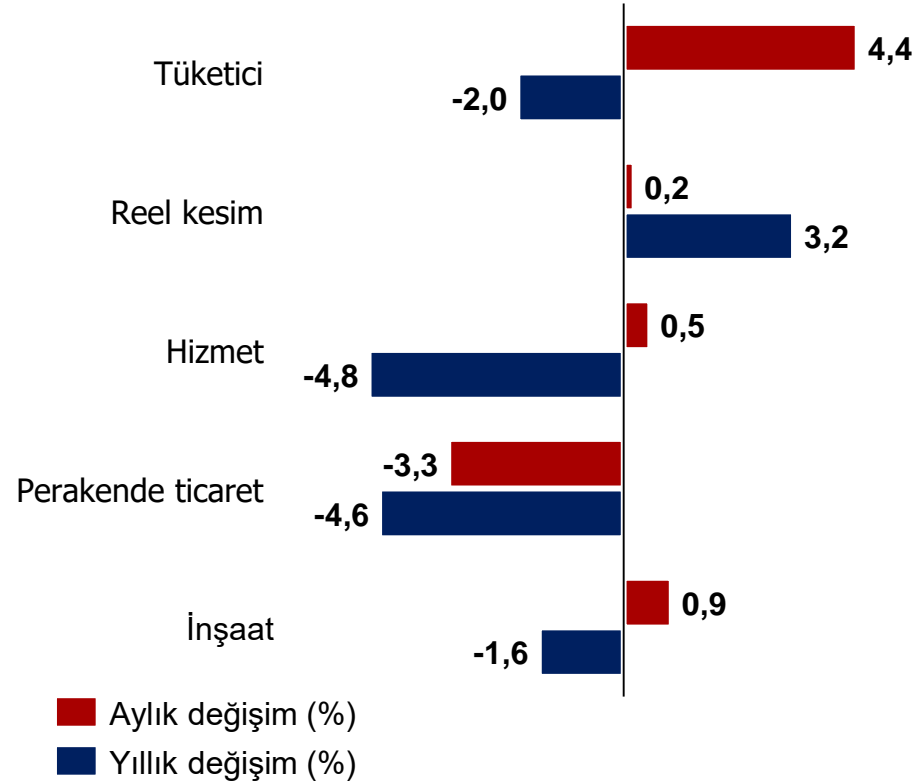
Ekim ayında perakende ticaret dışında sektörel güven endeksleri yükselmiştir.
Güven endeksleri tüketicide %4,4 artarken, perakende ticaret sektöründe %3,3 düzeyinde gerilemiştir.

Ekonomik Güven Endeksi (mevsim etkisinden arındırılmış)

Ekonomik Güven Endeksi (Ocak 2021-Eylül 2023)*

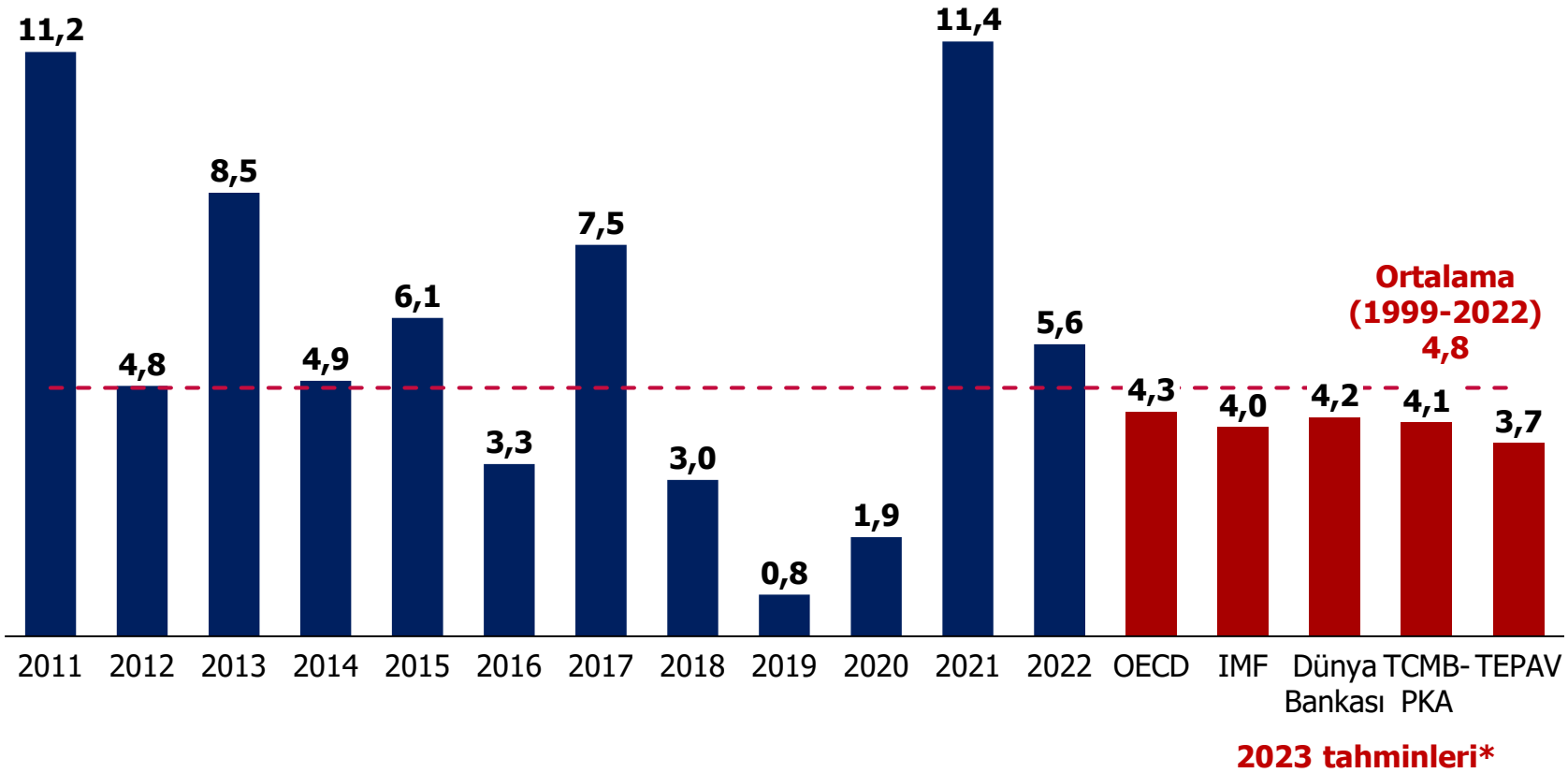
Sektörel Güven Endeksleri (Ekim 2023)

2023 yılı büyüme tahminleri %3,7-4,3 aralığındadır.

Ekim ayında ayında IMF, Dünya Bankası ve TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi büyüme tahminleri yukarı yönlü revize edilmiştir.

GSYİH büyüme oranları (%) 2011 – 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

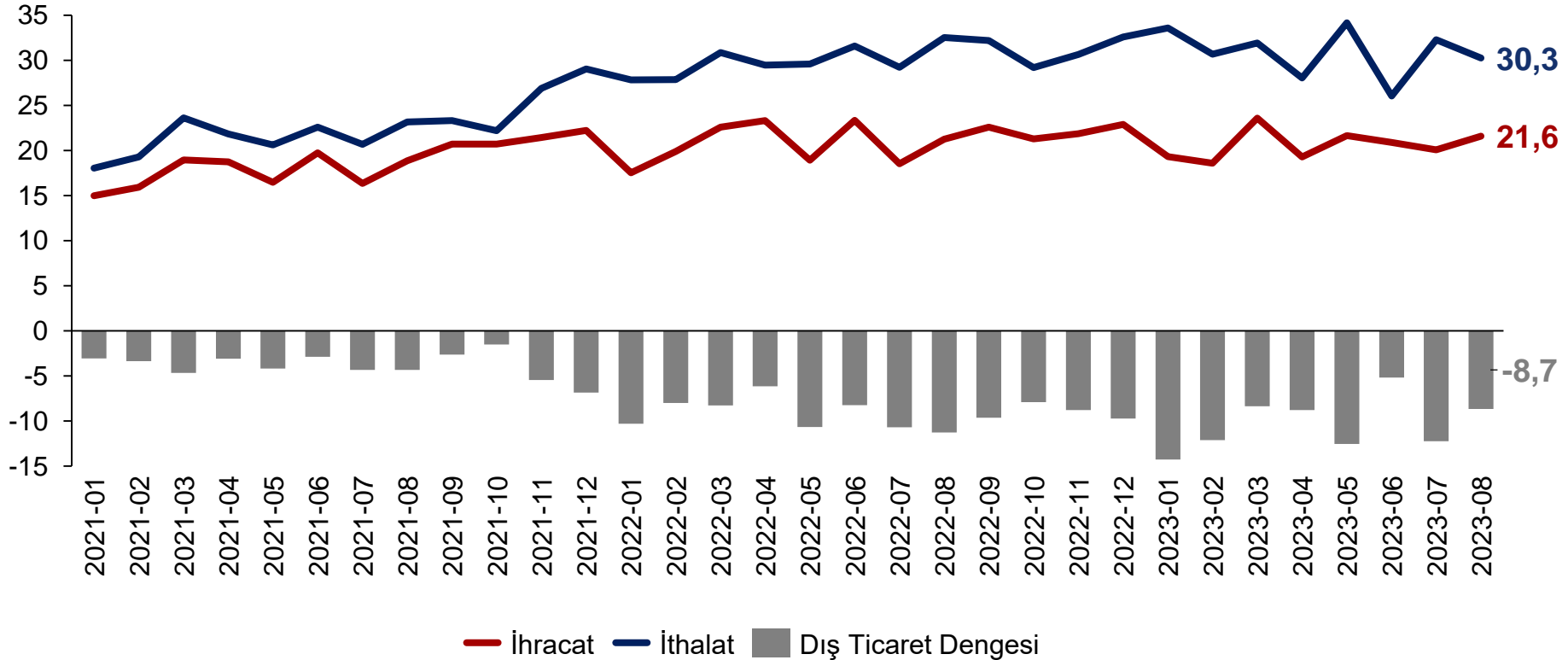
* IMF – Ekim 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Eylül 2023 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası – Sonbahar 2023 Avrupa ve Orta Asya Güncelleme Raporu, TCMB Ekim 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi (PKA) ve TEPAV - Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

- Dış ticaret
 - İhracat ve ithalat
 - Karşılama oranı
 - Turizm
- Cari denge ve finansmanı
 - Cari işlemler dengesi
 - Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri
- Merkez Bankası rezervleri
- Cari denge tahminleri

Ağustos ayında ihracat %7,7 artarken ithalat %6,3 azalmıştır.
Dış ticaret açığı ise %29,7 azalarak 8,7 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

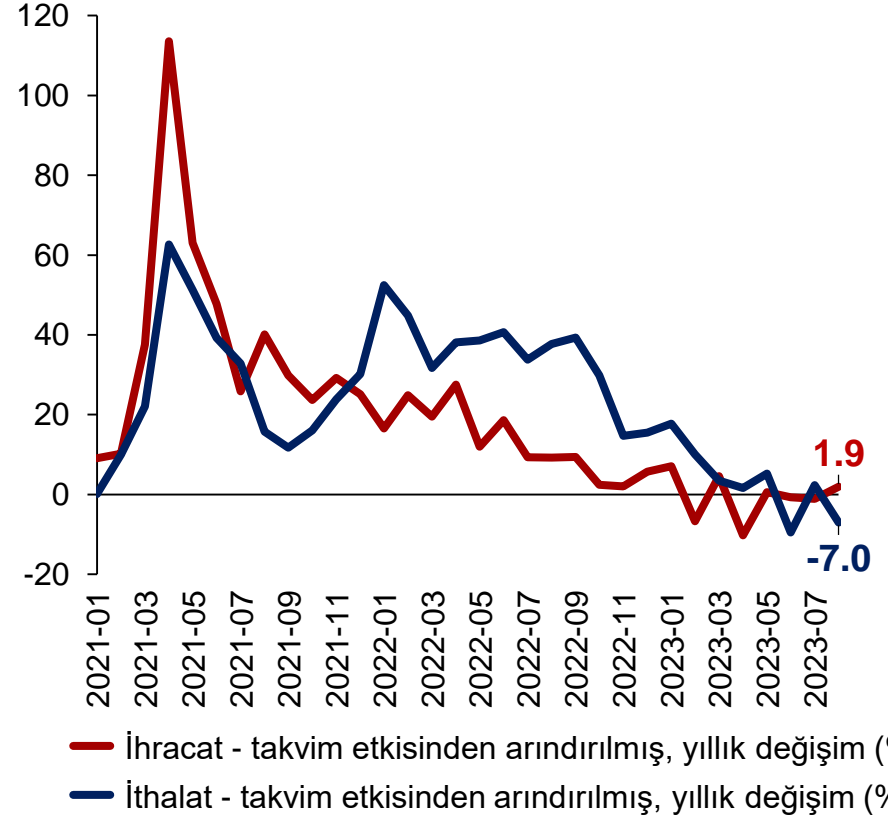
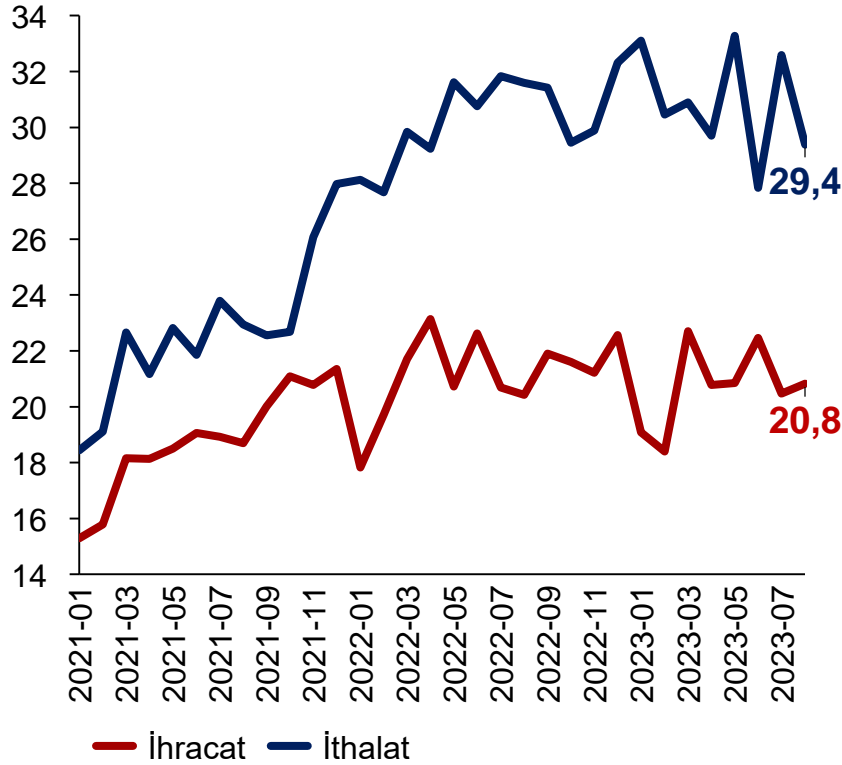
İhracat, ithalat ve dış ticaret dengesi (milyar dolar) Ocak 2021 – Ağustos 2023

İthalat daralırken ihracat durağanlaşmaktadır.

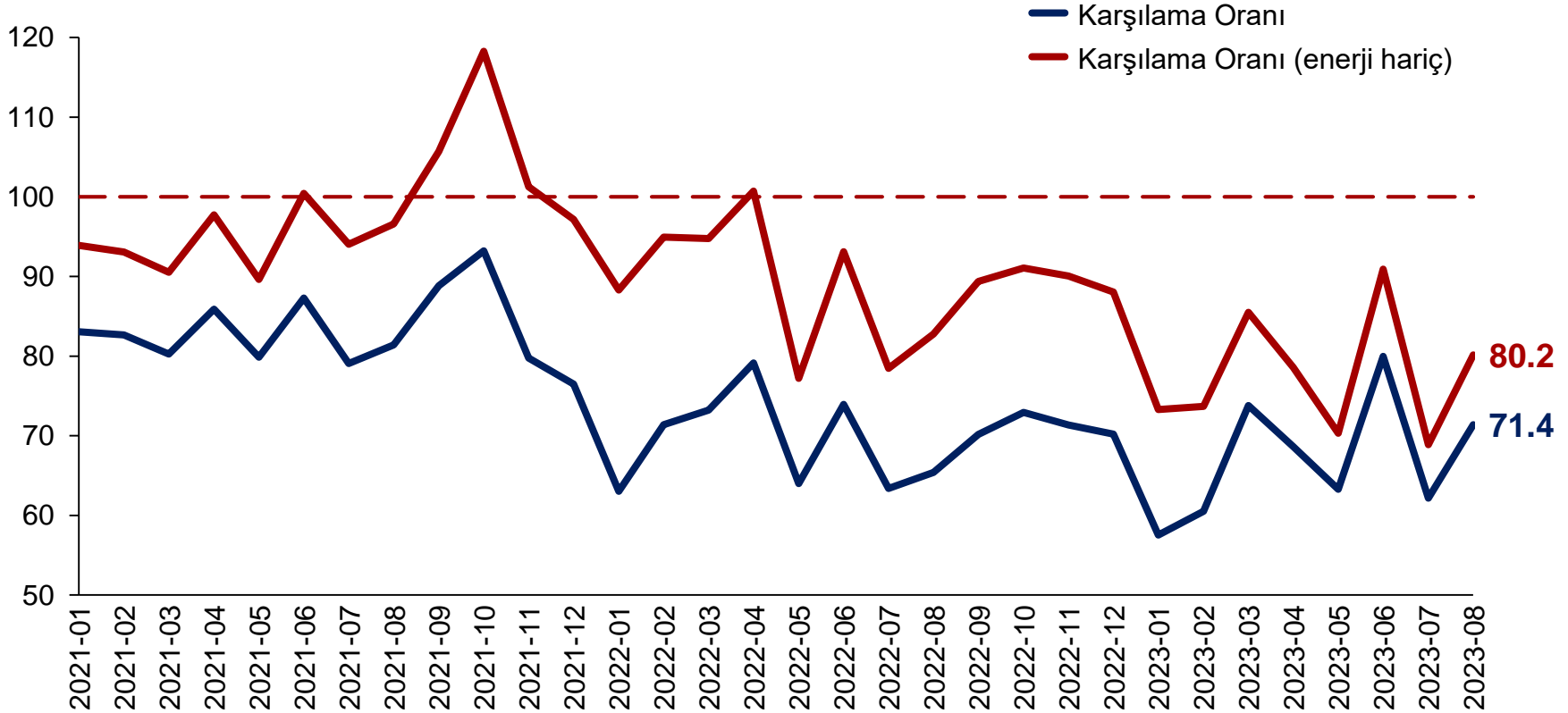
Ağustos ayı itibarıyla yıllık olarak ihracatta %1,9 artış, ithalatta %7 düşüş gerçekleşmiştir.

İhracat ve ithalat (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, milyar dolar ve %) Ocak 2021 – Ağustos 2023

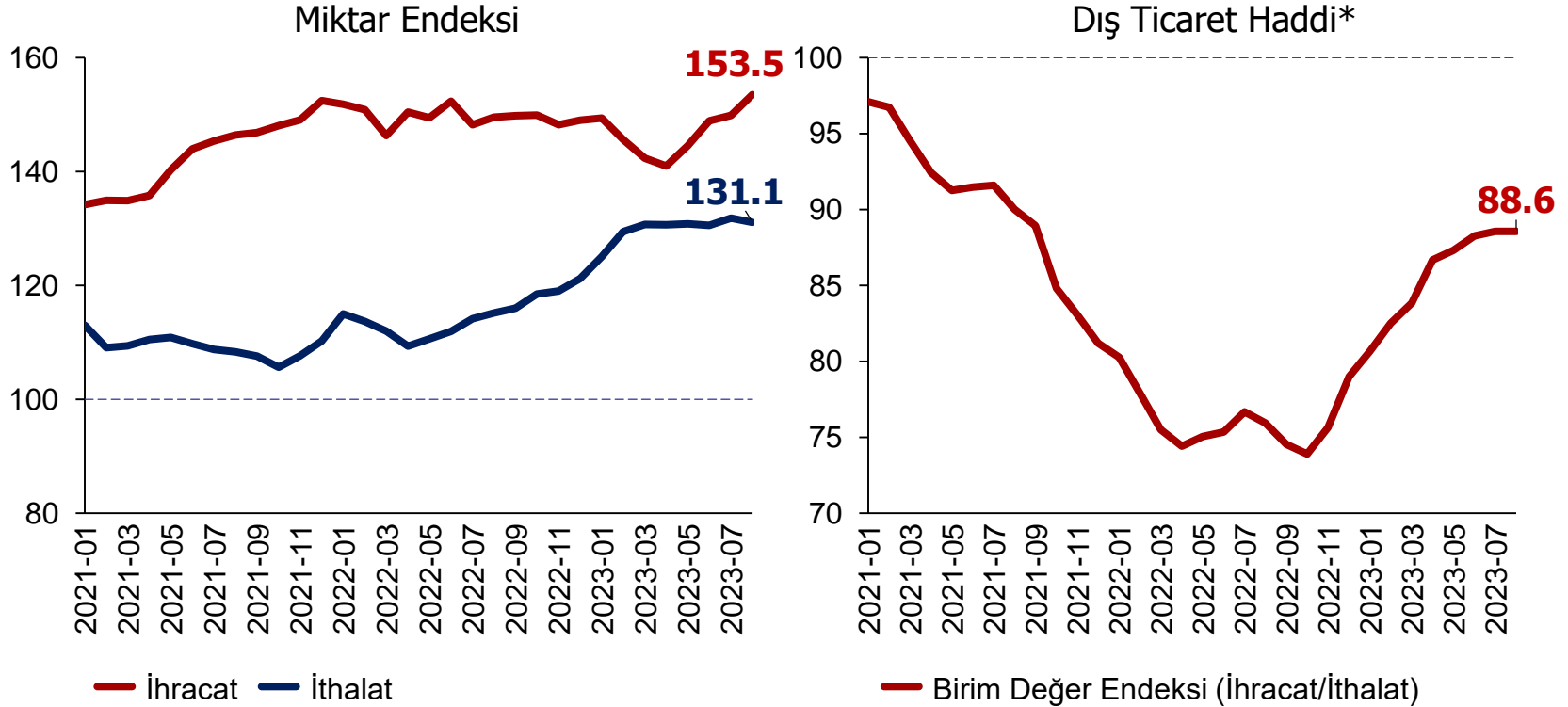
İhracatın ithalatı karşılama oranı artmıştır.
Enerji hariç kalemlerde de karşılama oranı %80,2'ye çıkmıştır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı (%) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Miktar olarak ithalat sabit seyrederken ihracattaki yükseliş devam etmektedir.
Dış ticaret haddi sabit seyretilmektedir.

Dış ticaret endeksleri (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, 3 aylık hareketli ortalama) Ocak 2021 – Ağustos 2023

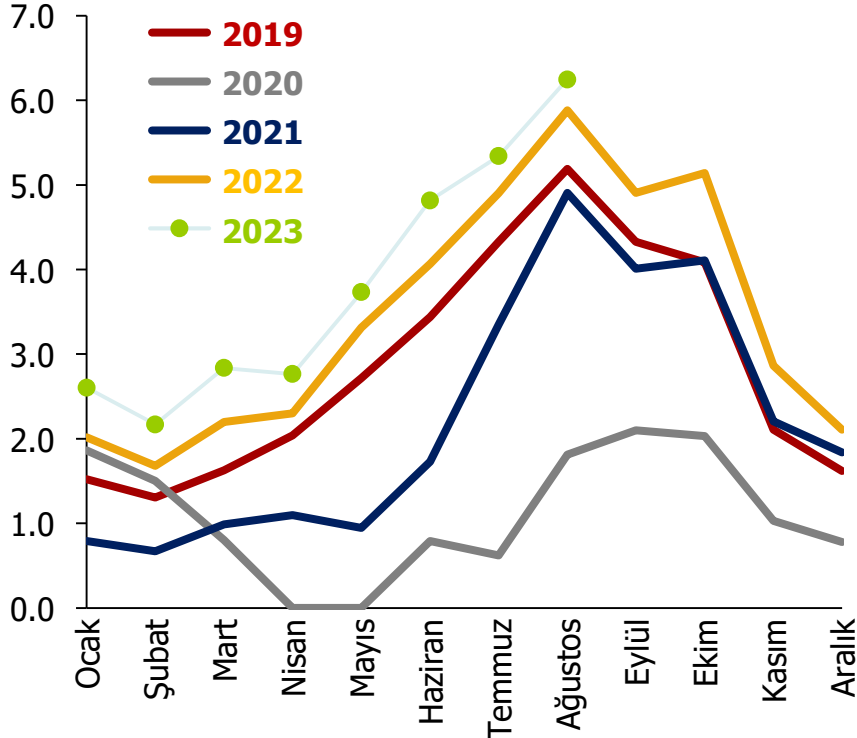

Yılın ilk 8 ayında turizm gelirleri bir önceki yılın %15,7 üzerinde gerçekleşmiştir.

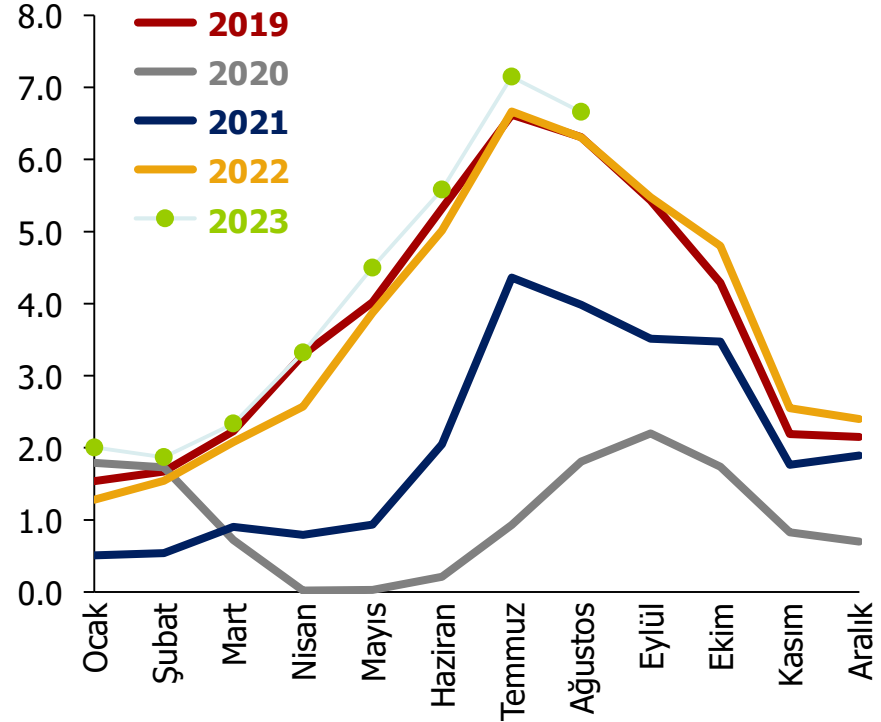
Yabancı ziyaretçi sayılarında son 5 yılın en yüksek düzeylerine ulaşılmıştır.

Turizm geliri ve ziyaretçi sayısı* (Ocak 2019 – Ağustos 2023)

Toplam Seyahat Gelirleri (milyar dolar)

Yabancı Ziyaretçi Sayısı (milyon kişi)

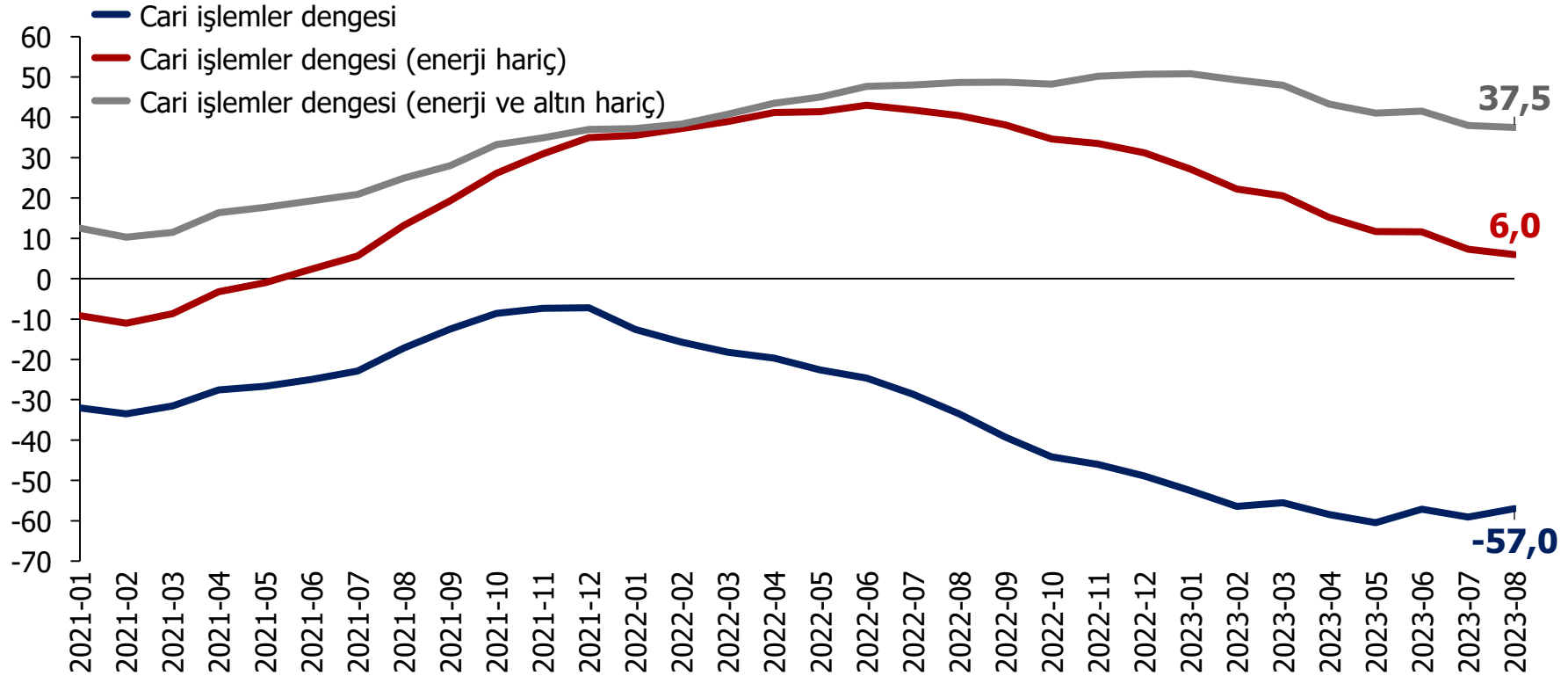
Kaynak: TCMB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TEPAV görselleştirmesi

* 2012-2022 dönemini kapsayan turizm verilerinde iyileştirmeler yapılmış ve seyahat gelirleri toplam 22,4 milyar dolar yukarı yönlü güncellenmiştir.

Güncellemelerin yaklaşık %80'i son dört yıla aittir. Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1/duyuru20221111.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1-ohBvgrX>

Ağustos ayında cari açık yıllık 57 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.
Çekirdek cari işlemler dengesi (enerji ve altın ticareti hariç) fazla vermekle beraber gerileme eğilimi sürmektedir.

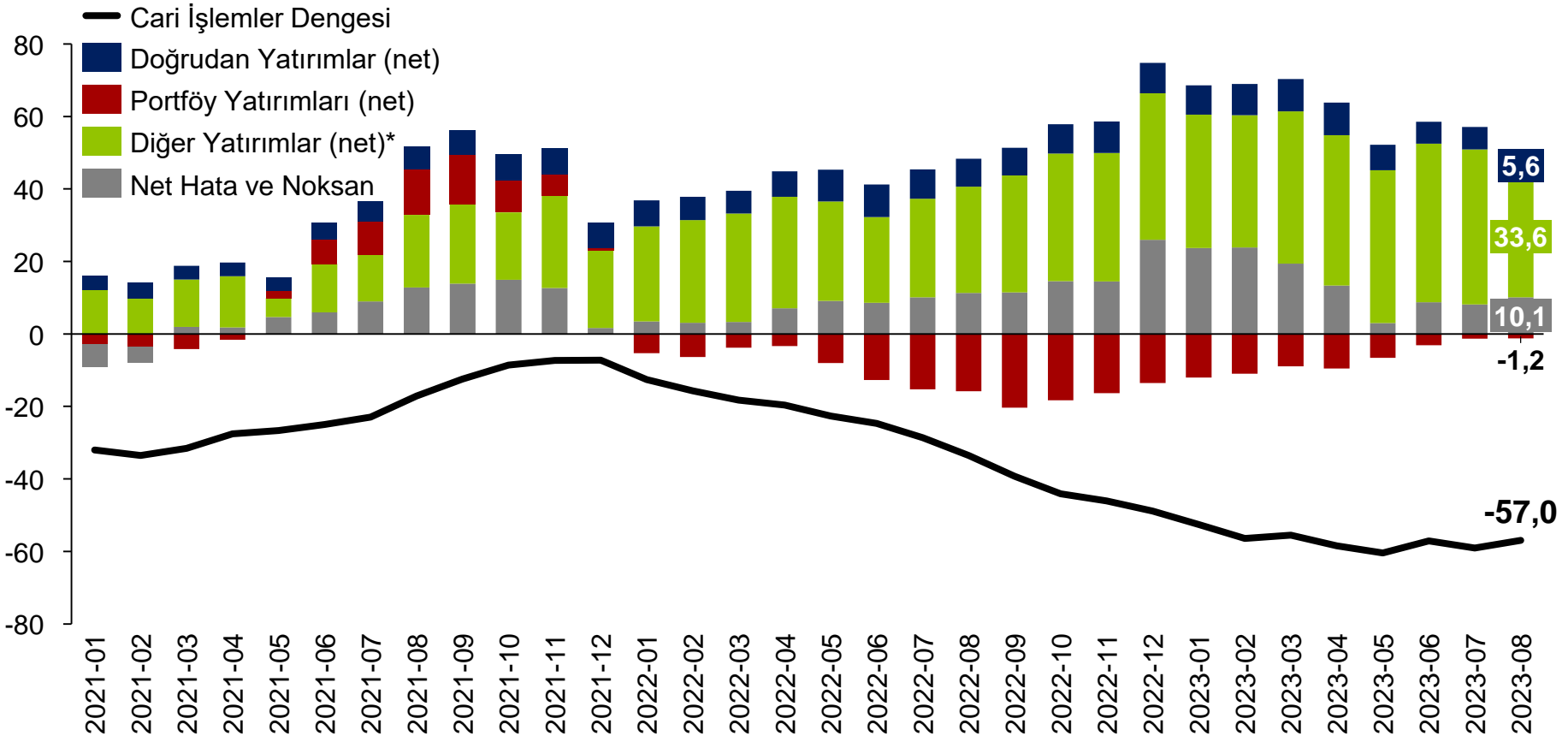
Cari işlemler dengesi (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Cari açığın finansmanında kaynağı henüz tespit edilemeyen girişlerin payı artmaktadır.

Haziran-Ağustos döneminde Net Hata ve Noksan kalemi toplamı 16,3 milyar dolara ulaşmıştır.

Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Ağustos 2023

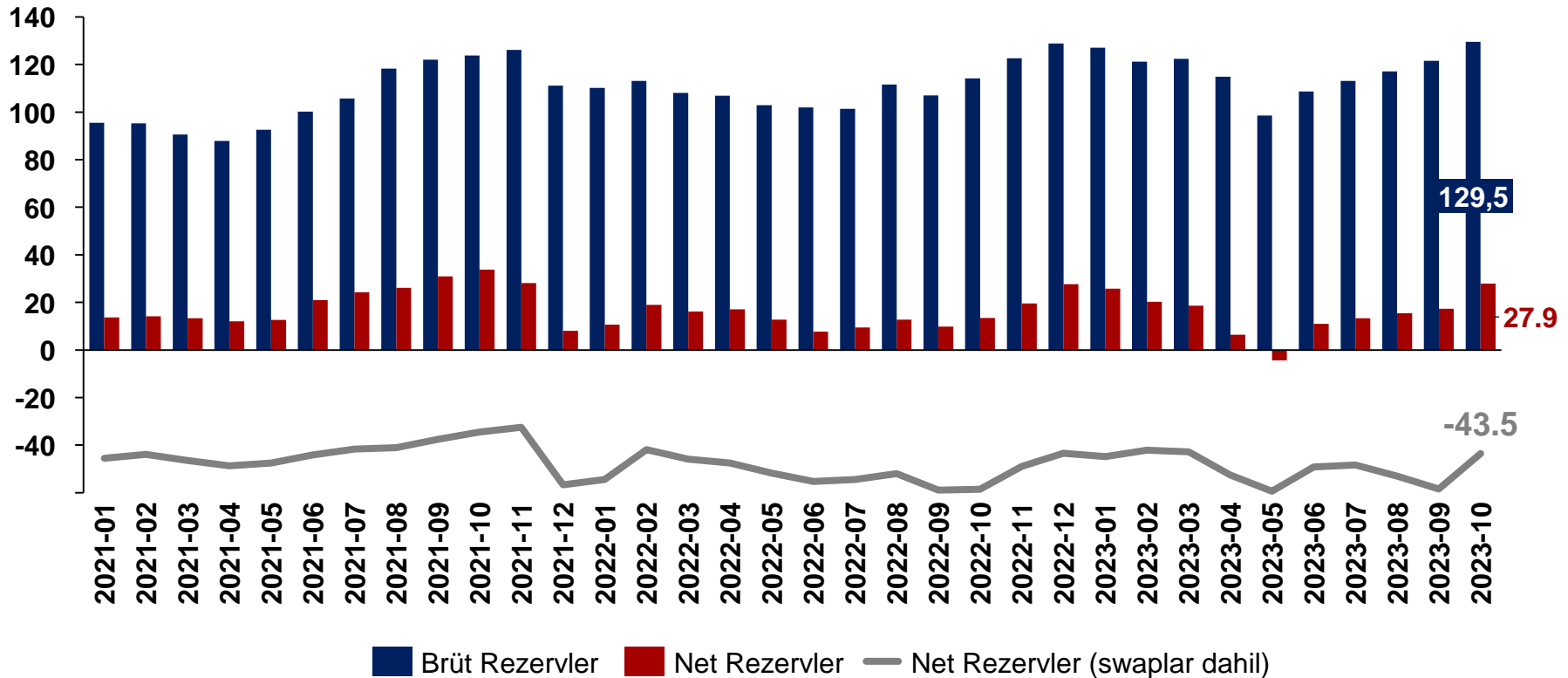

Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

* Diğer yatırımlar, doğrudan yatırım, portföy yatırımları ya da rezerv varlık dışında kalan tüm finansal işlemleri içermektedir. Efektif ve mevduatlar, krediler ve ticari krediler ana kalemlerdir.

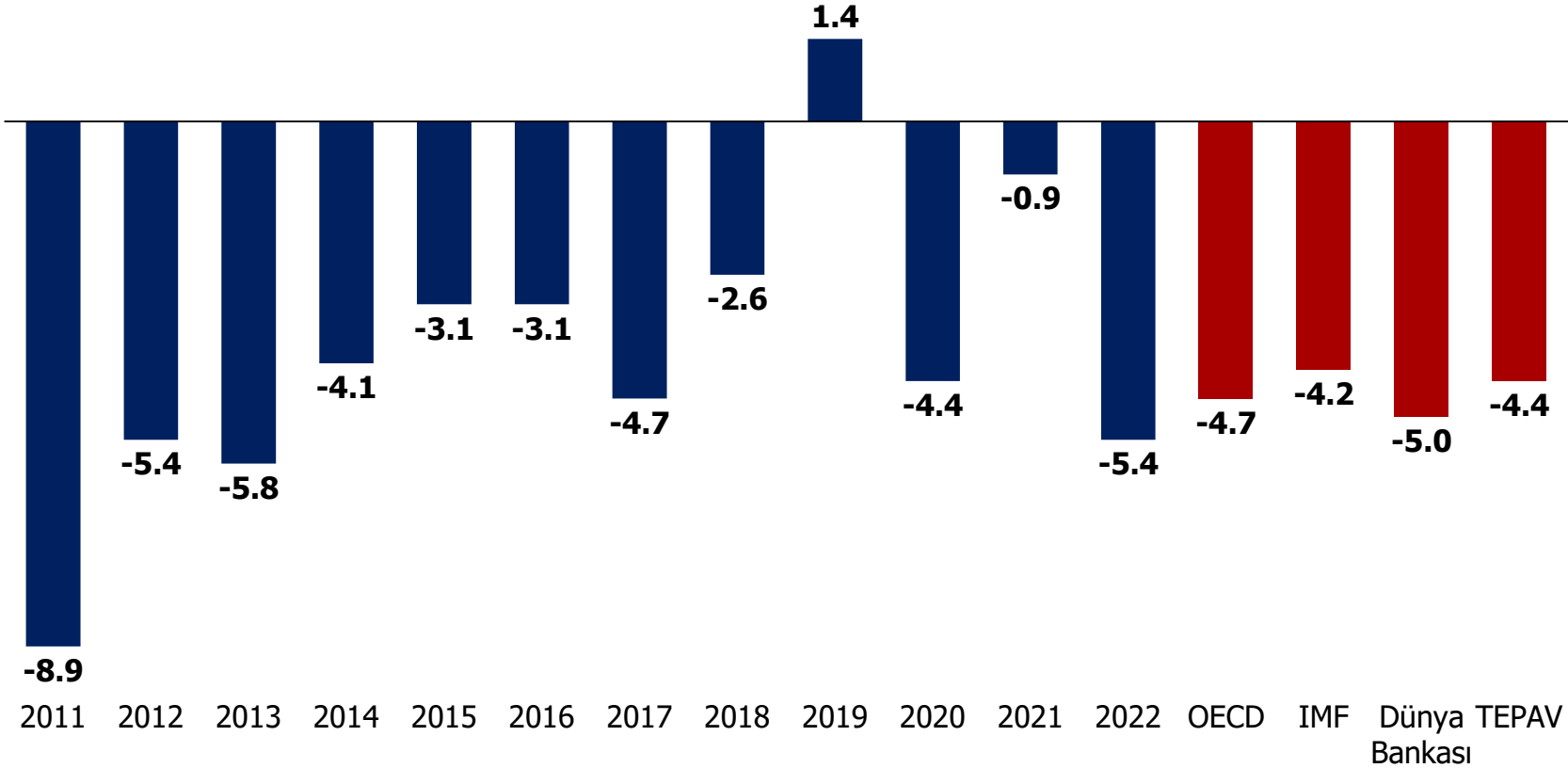
Merkez Bankası rezervleri artış eğilimindedir.
Son altı ayda net rezervler 32,3 milyar dolar yükselmiştir.

Merkez Bankası rezervleri (milyar dolar) Ocak 2021 – Ekim 2023*

2023 yılı cari açık /GSYİH tahminleri %4,2 – 5,0 aralığındadır.

Cari işlemler dengesi / GSYİH (%) 2011 - 2023

2023 tahminleri*

Kaynak: TÜİK, TCMB, TEPAV görselleştirmesi

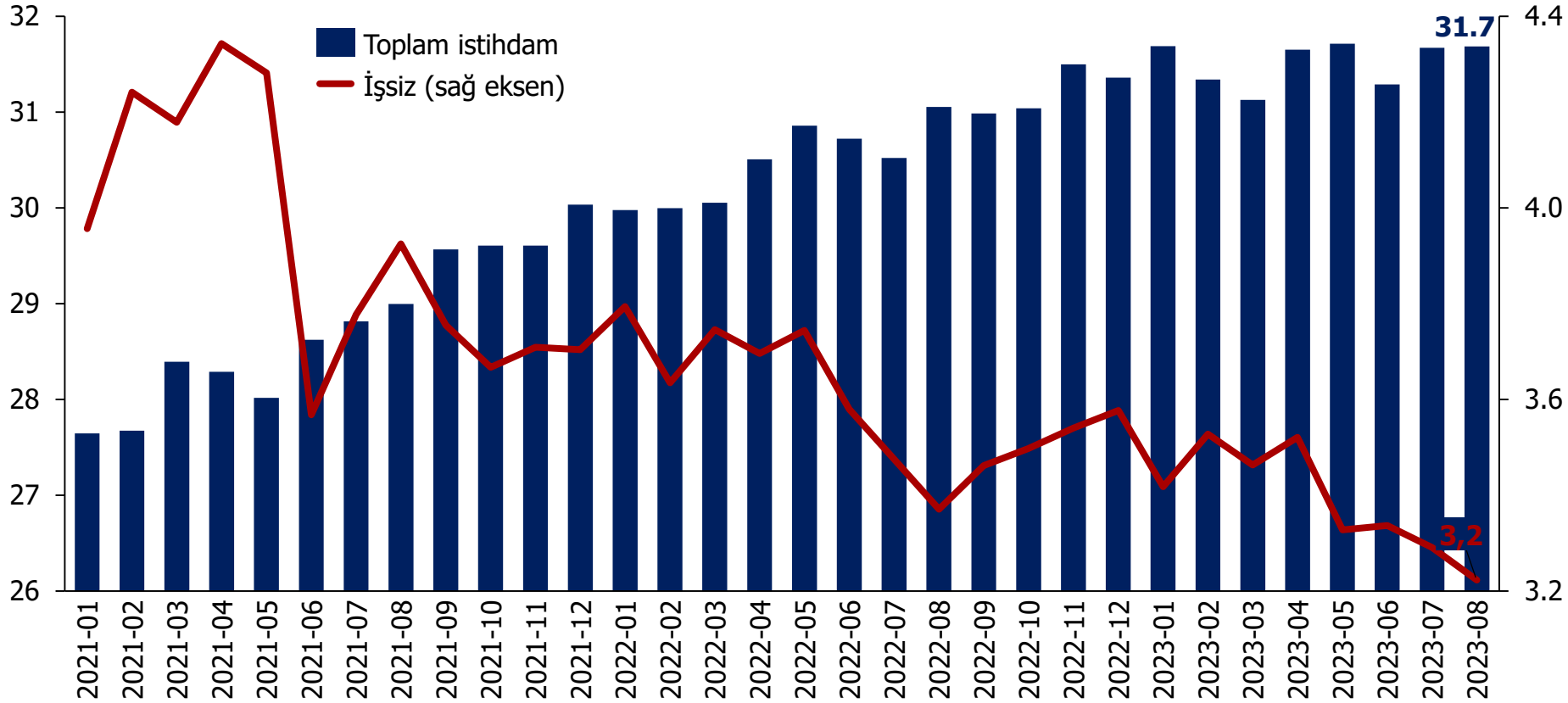
* IMF – Ekim 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Haziran 2023 Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Sonbahar 2023 Avrupa ve Orta Asya Güncelleme Raporu ve TEPAV - Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

İstihdam ve İşsizlik

- Toplam istihdam ve işsiz sayıları
- İşgücüne katılım ve işsizlik oranları
- Kadın ve genç işsizlik oranları
- Geniş tanımlı işsizlik oranları
 - Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı
 - İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı
 - Atıl işgücü oranı

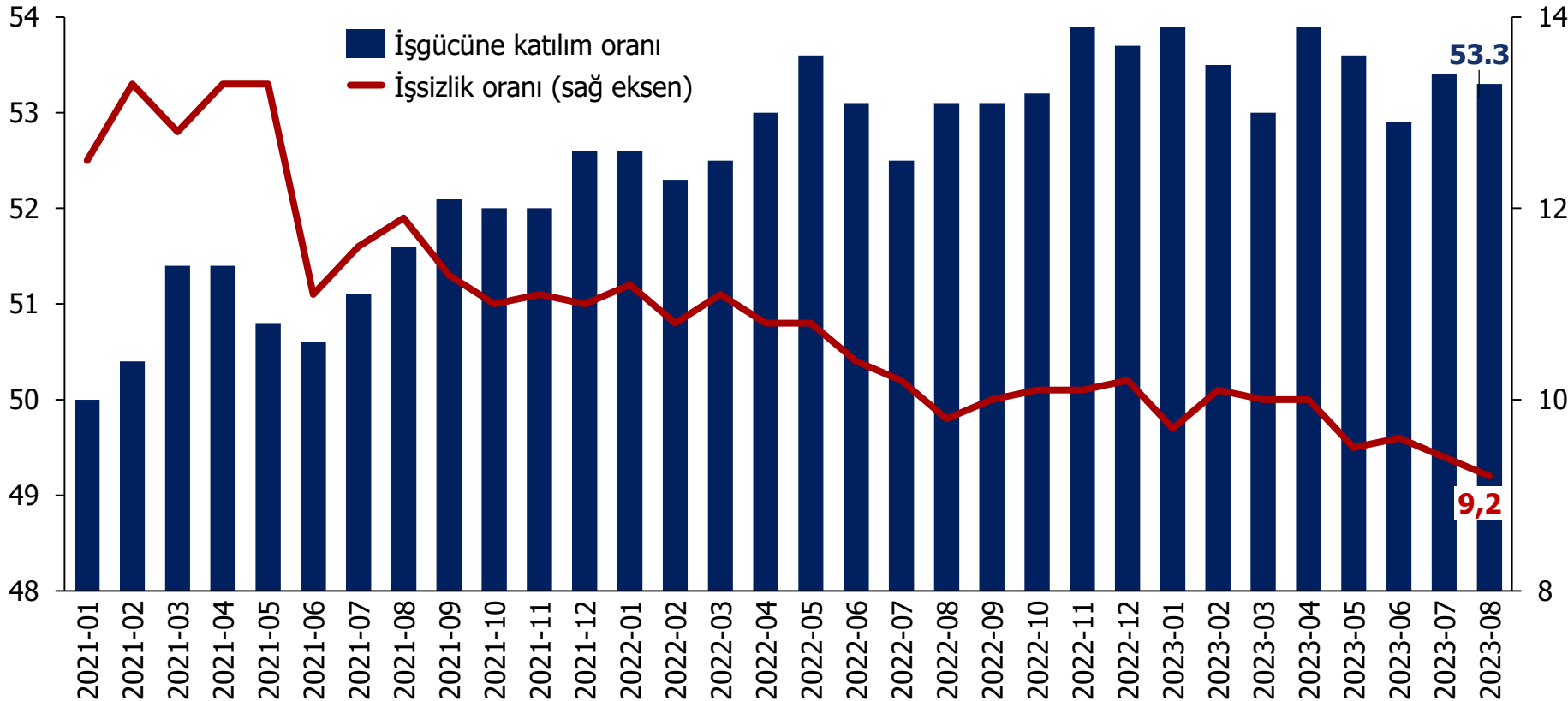
Ağustos ayında istihdam sabit kalırken işsiz sayısı azalmıştır.
İstihdam bir önceki aya göre 15 bin yükselmiş, işsiz sayısı ise 68 bin gerilemiştir.

Toplam istihdam ve işsiz (mevsim etkisinden arındırılmış, milyon kişi) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Ağustos ayında genel işsizlik oranı 0,2 puan azalarak %9,2 olmuştur; Ocak 2014'ten bu yana en düşük düzeydir.
İşgücüne katılım oranı ise %53,3'e gerilemiştir.

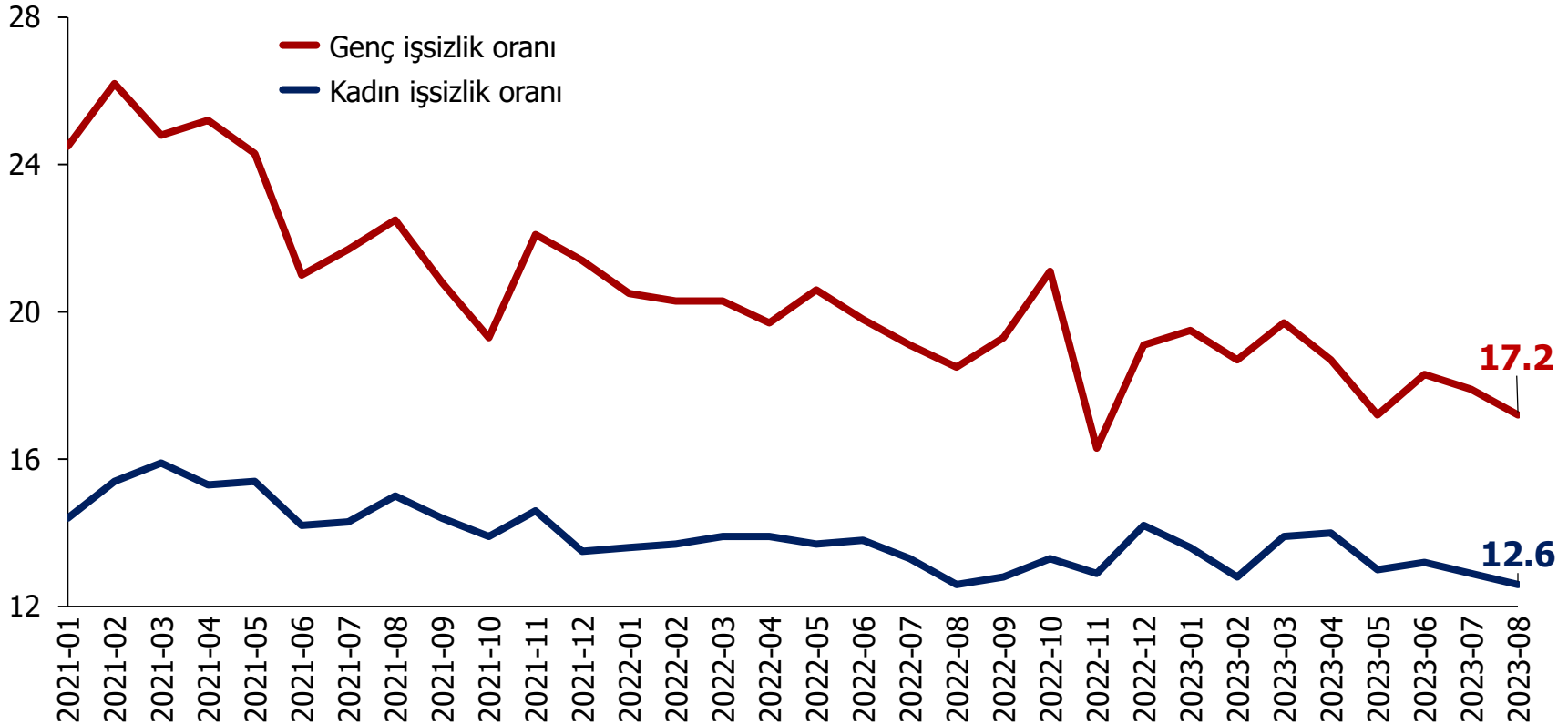
İşsizlik ve işgücüne katılım oranı (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Kadın ve gençlerde de işsizlik oranları gerilemiştir.

Ağustos ayında işsizlik oranları kadınlarda 0,3, gençlerde ise 0,7 puan azalmıştır.

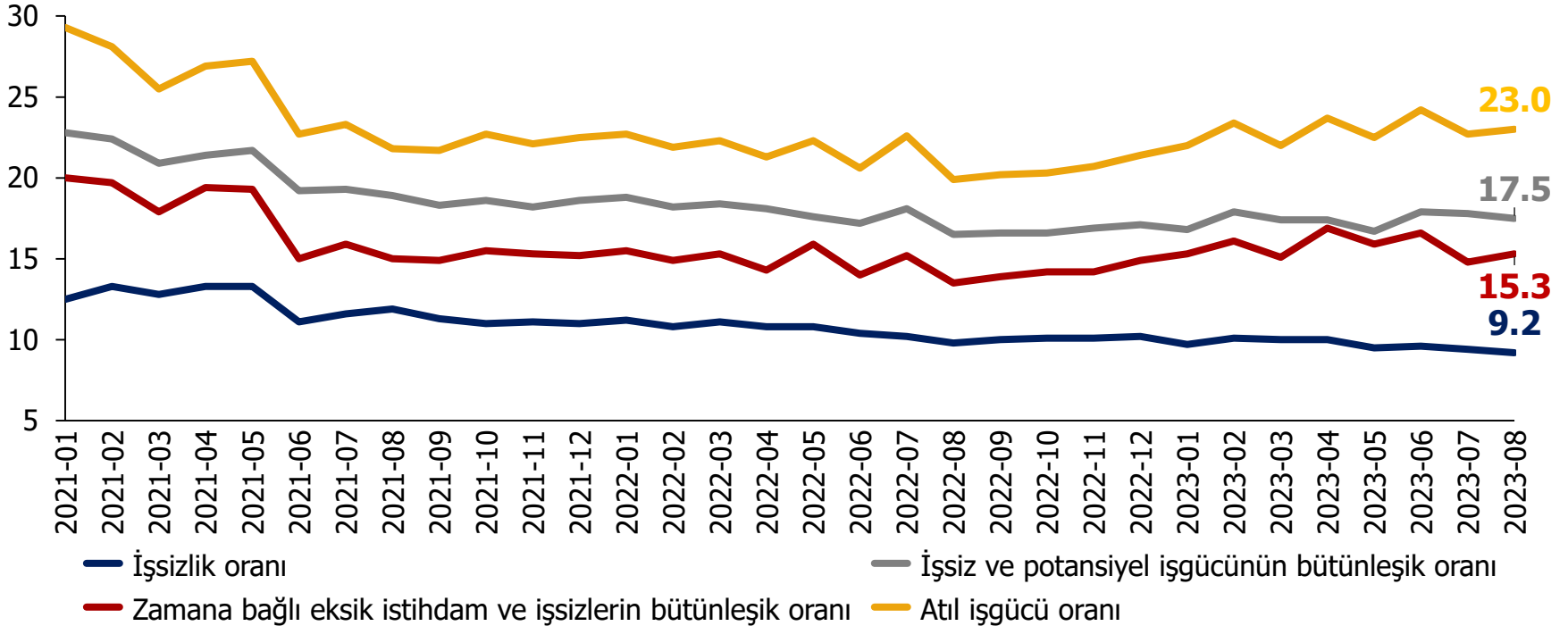
Genç ve kadın işsizlik oranları (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Geniş tanımlı işsizlik oranlarında artışlar gözlenmektedir.

Bir önceki aya kıyasla atıl işgücü oranı 0,3 puan artarak %23 düzeyinde gerçekleşmiştir.

İşgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler* (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Ağustos 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde fiili olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Potansiyel işgücü: Referans haftasında ne istihdamda ne de işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla, iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişilerdir.

Atıl işgücü: Zamana bağlı eksik istihdam, işsiz ve potansiyel işgücünün toplamıdır.

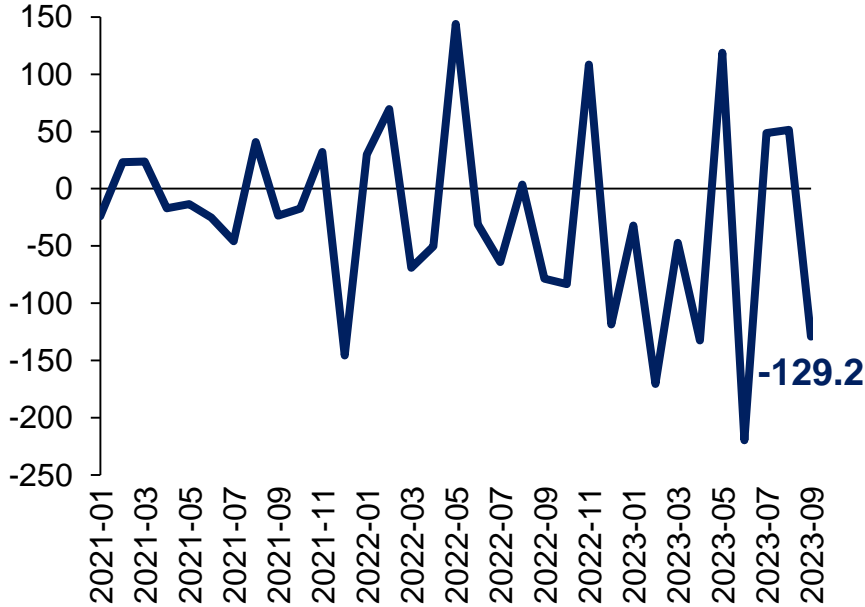
Kamu Maliyesi

- Merkezi Yönetim bütçe dengesi
- Merkezi Yönetim faiz dışı denge
 - Program tanımlı faiz dışı denge
- Merkezi Yönetim borç stoku
 - Döviz cinsi borç stoku
 - Merkezi Yönetim borç stoku / GSYİH

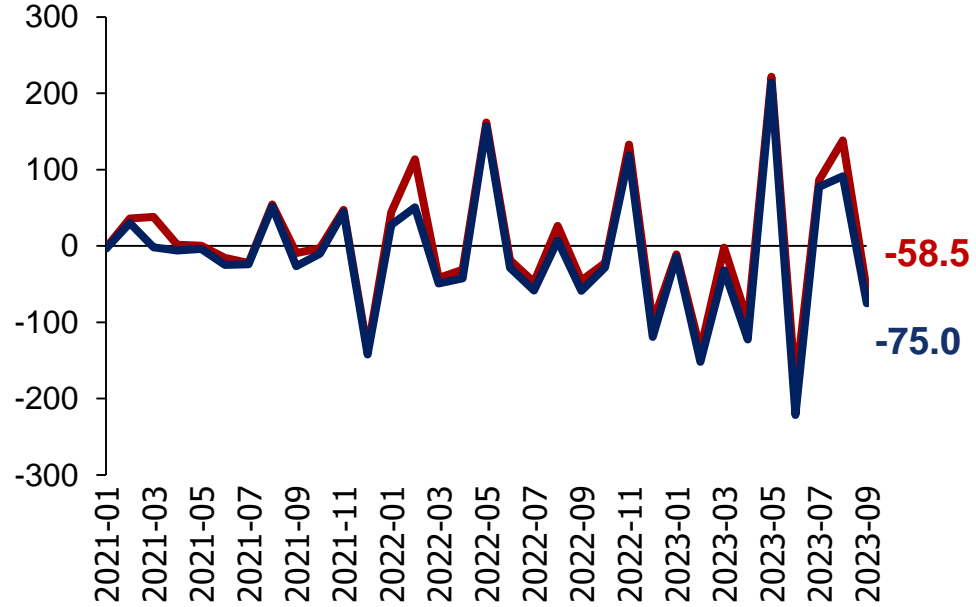
Bütçe dengesi Eylül ayında 129,2 milyar TL açık vermiştir.
Program tanımlı faiz dışı dengede ise 75 milyar TL açık kaydedilmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (milyar TL) Ocak 2021 – Eylül 2023

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi

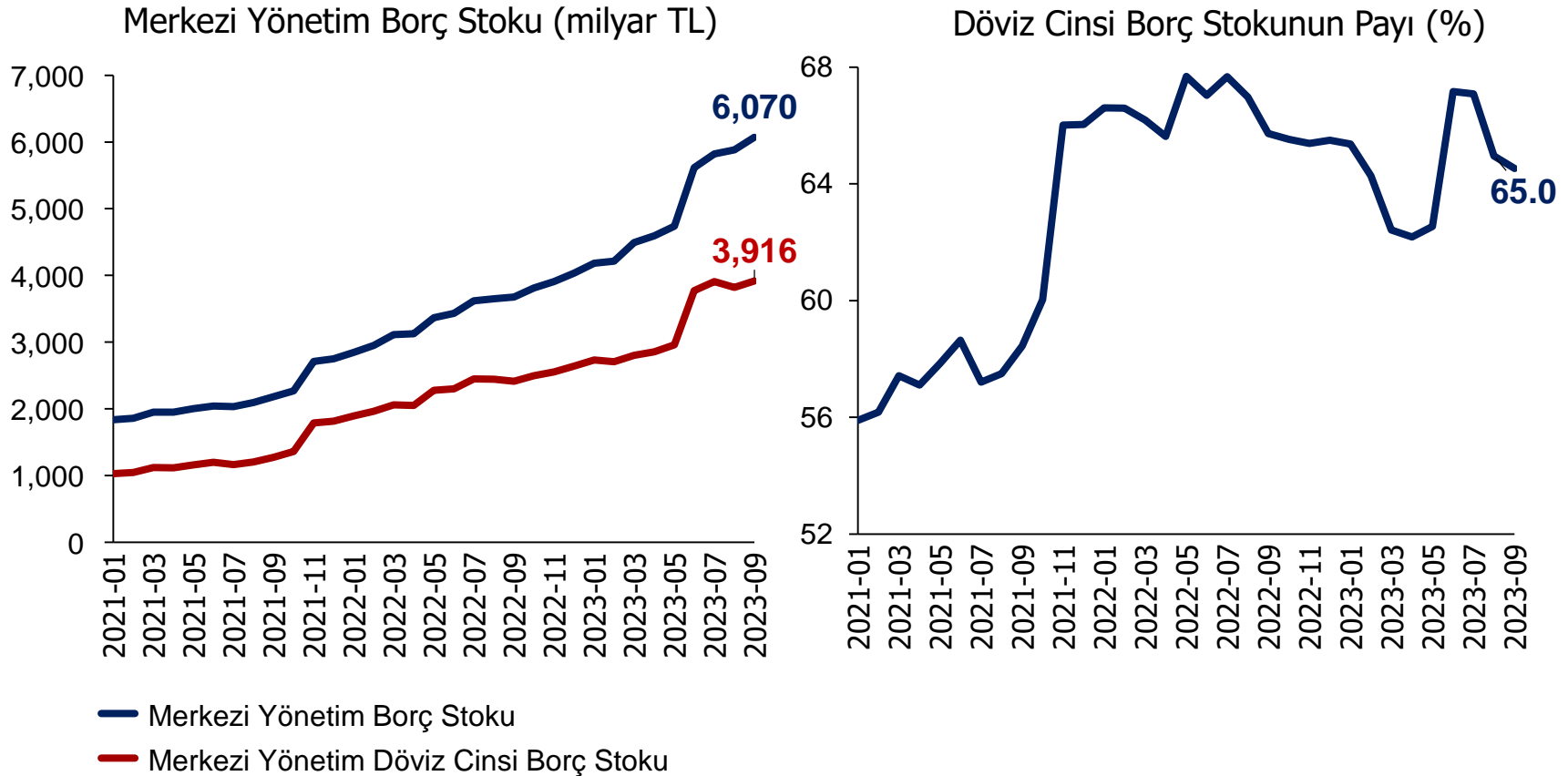

- Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi
- Merkezi Yönetim Program Tanımlı Faiz Dışı Denge

Ağustos ayında Merkezi Yönetim borç stoku bir önceki yıla göre %65 artarak 6 trilyon TL'yi aşmıştır.

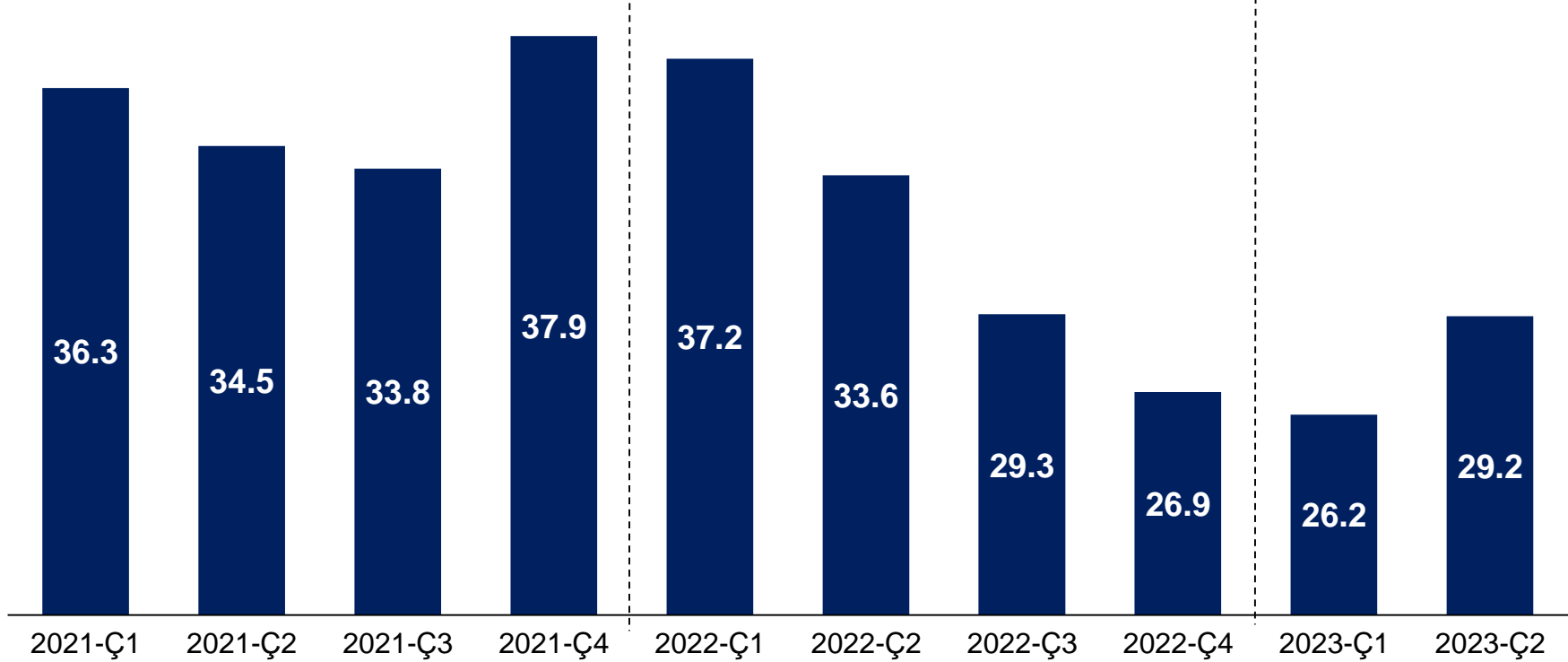
Döviz cinsi borçların payı 0,4 puan azalarak %65 olmuştur.

Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ocak 2021 – Eylül 2023)

2023 ikinci çeyreği itibarıyla Merkezi Yönetim borç stoku/GSYİH oranı %29,2'ye yükselmiştir.

Merkezi Yönetim Borç Stoku / GSYİH (%) 2021 Ç1 – 2023 Ç2

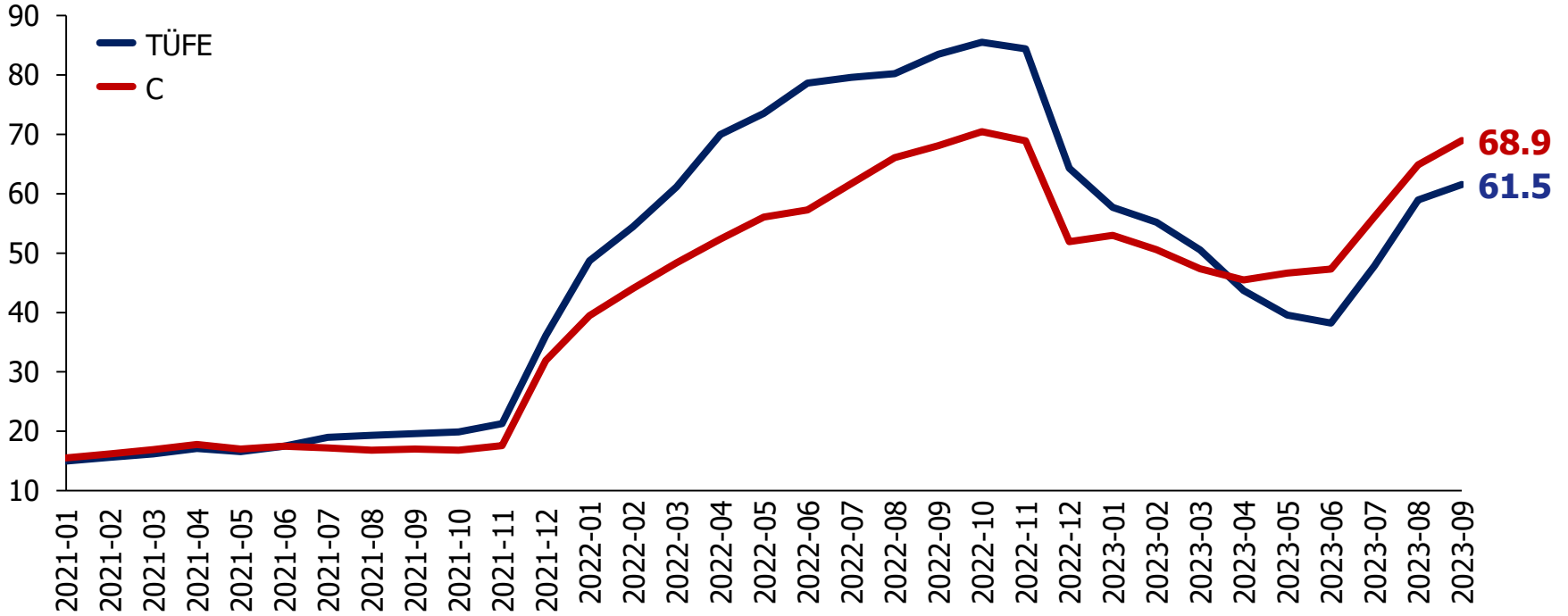
Enflasyon

- Tüketici enflasyonu
 - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve özel kapsamlı gösterge - C
 - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve alt kalemler
- Üretici enflasyonu
 - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve enerji alt endeksi
 - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve alt kalemler

Eylül ayında yıllık tüketici enflasyonu %61,5'e yükselmiştir.

Temel eğilim göstergelerinden TÜFE-C endeksinin yıllık değişimi ise %68,9'e ulaşmıştır.

TÜFE ve özel kapsamlı enflasyon göstergesi - C* (yıllık değişim, %) Ocak 2021 – Eylül 2023

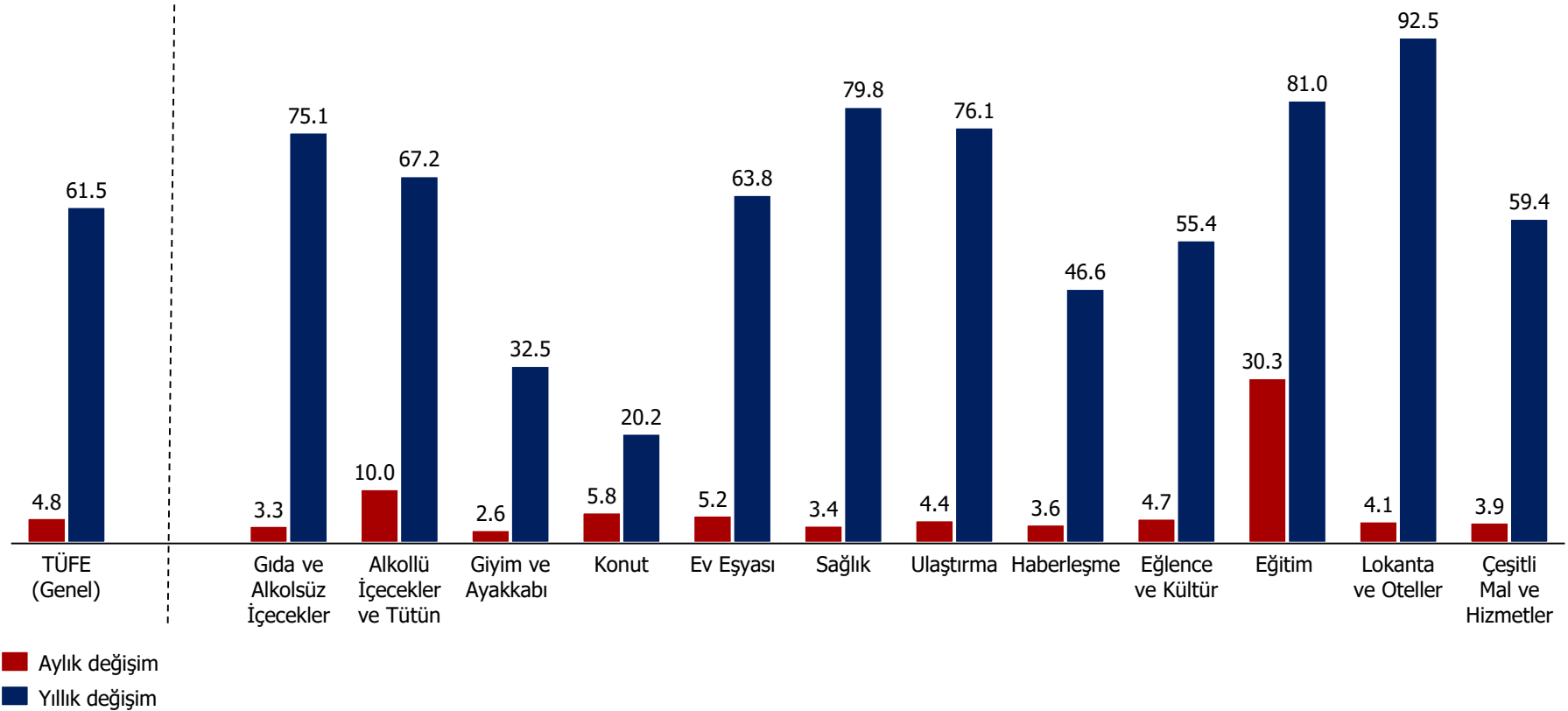

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Enflasyonun temel eğilimini göstermek amacıyla hesaplanan özel kapsamlı göstergelerden TÜFE-C, enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE'yi göstermektedir.

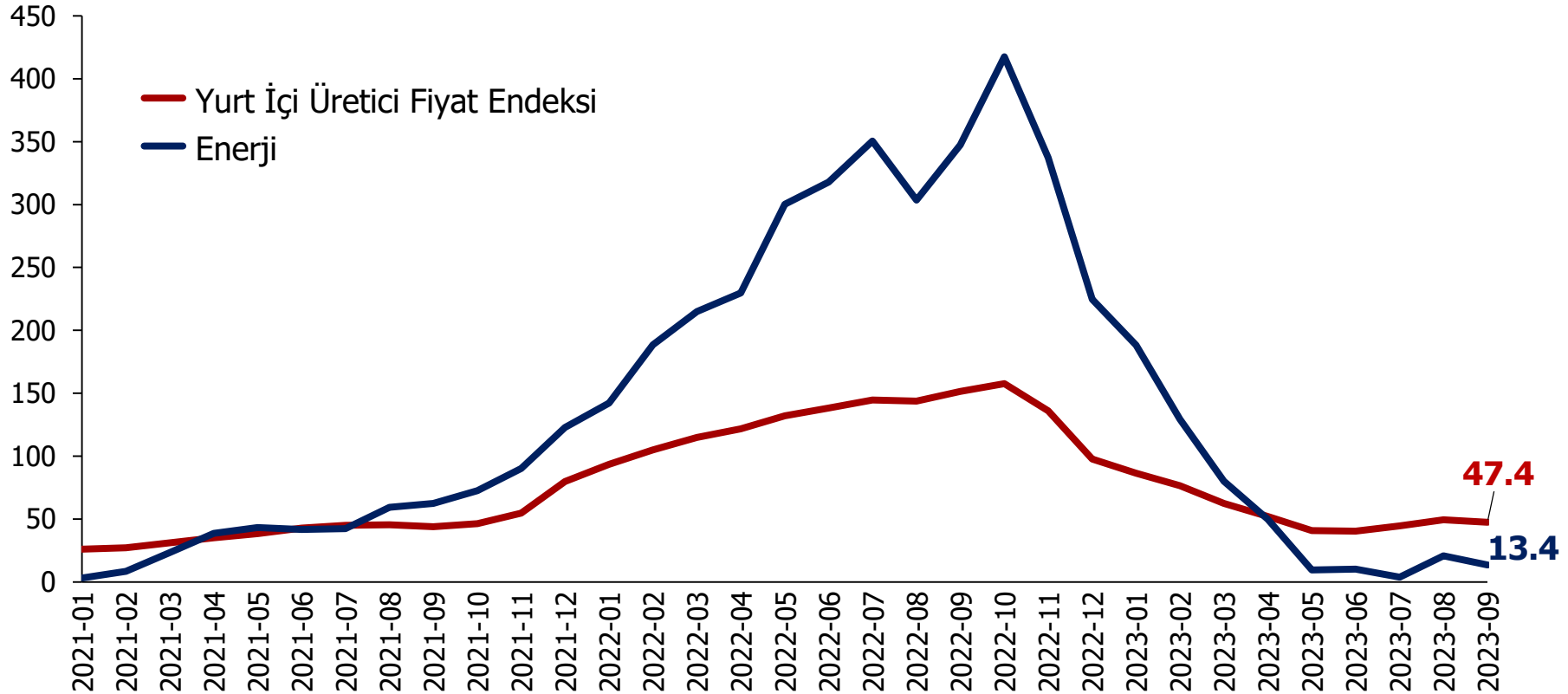
Eylül ayında aylık tüketici enflasyon oranı %4,8'dir.
En yüksek aylık artış %30,3 ile eğitim grubunda gerçekleşmiştir.

TÜFE ve alt kalemler (%) Eylül 2023

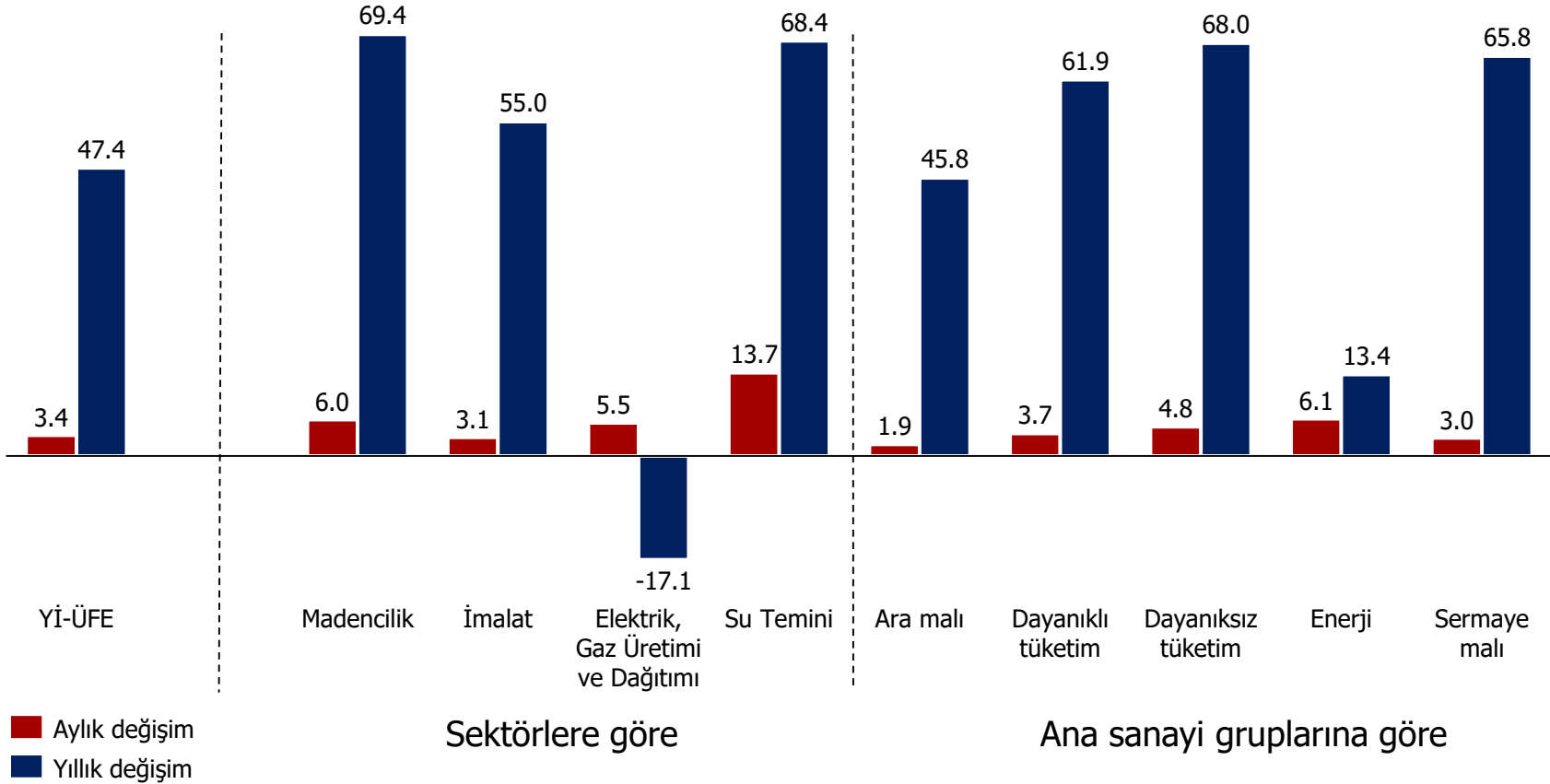
Eylül ayında yurt içi üretici enflasyon oranı %47,4'tür.
Enerji maliyetlerindeki yıllık artış ise %13,4 olarak gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE ve imalat (yıllık değişim, %) Ocak 2021 – Eylül 2023

Eylül ayında aylık üretici enflasyon oranı %3,4'tür.
Su temininde %13,7 oranında aylık fiyat artışı gerçekleşmiştir.

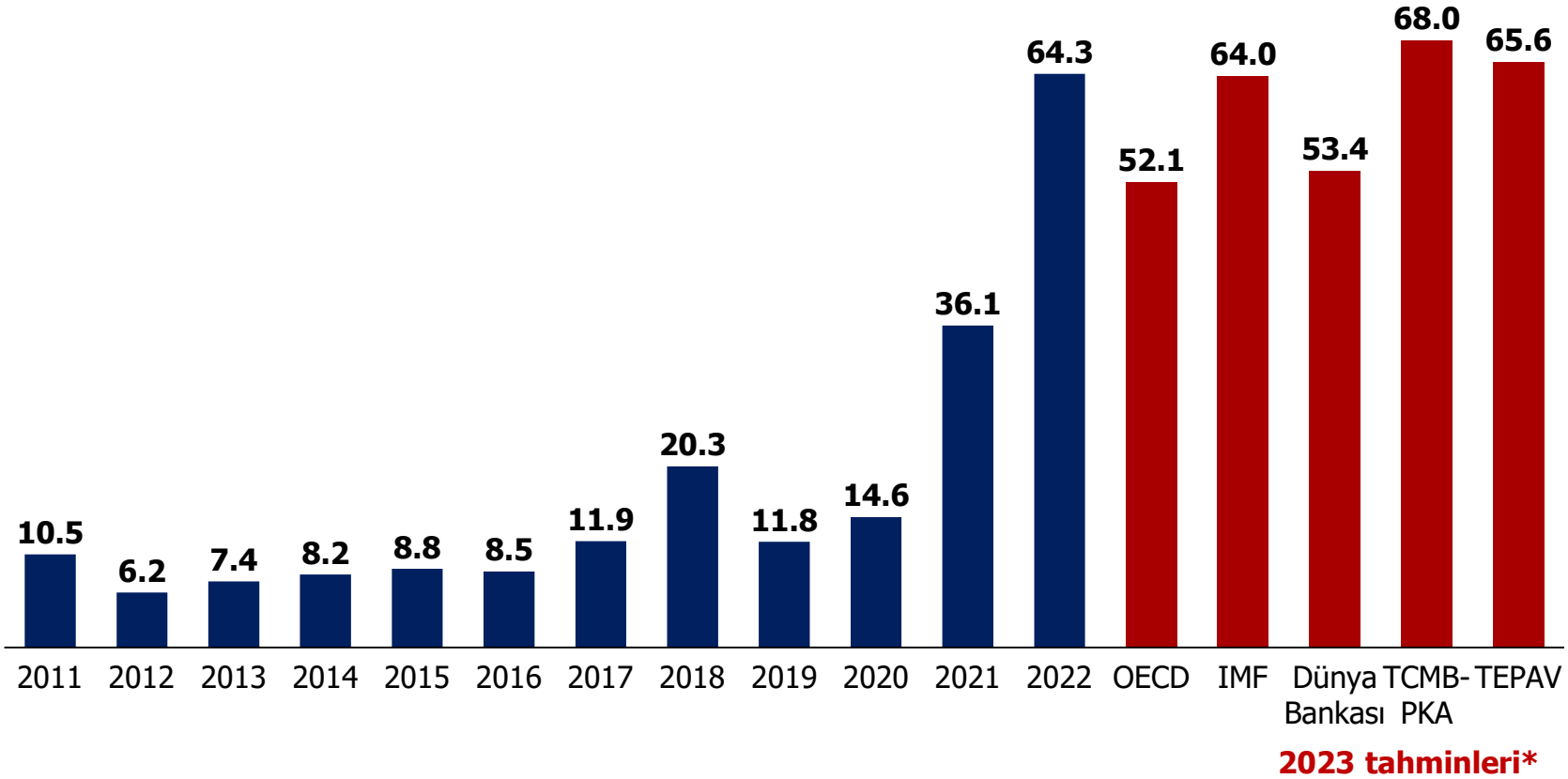
Yİ-ÜFE ve alt kalemler (%) Eylül 2023

2023 yıl sonu tüketici enflasyonu tahminleri %52,1 – 68 aralığındadır.

Ekim ayında IMF, Dünya Bankası ve TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi tahminleri yukarı yönlü revize edilmiştir.

Enflasyon (TÜFE, %) 2011 - 2023

2023 tahminleri*

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Ekim 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Eylül 2023 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Sonbahar 2023 Avrupa ve Orta Asya Güncelleme Raporu, , TCMB – Ekim 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi ve TEPAV – Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

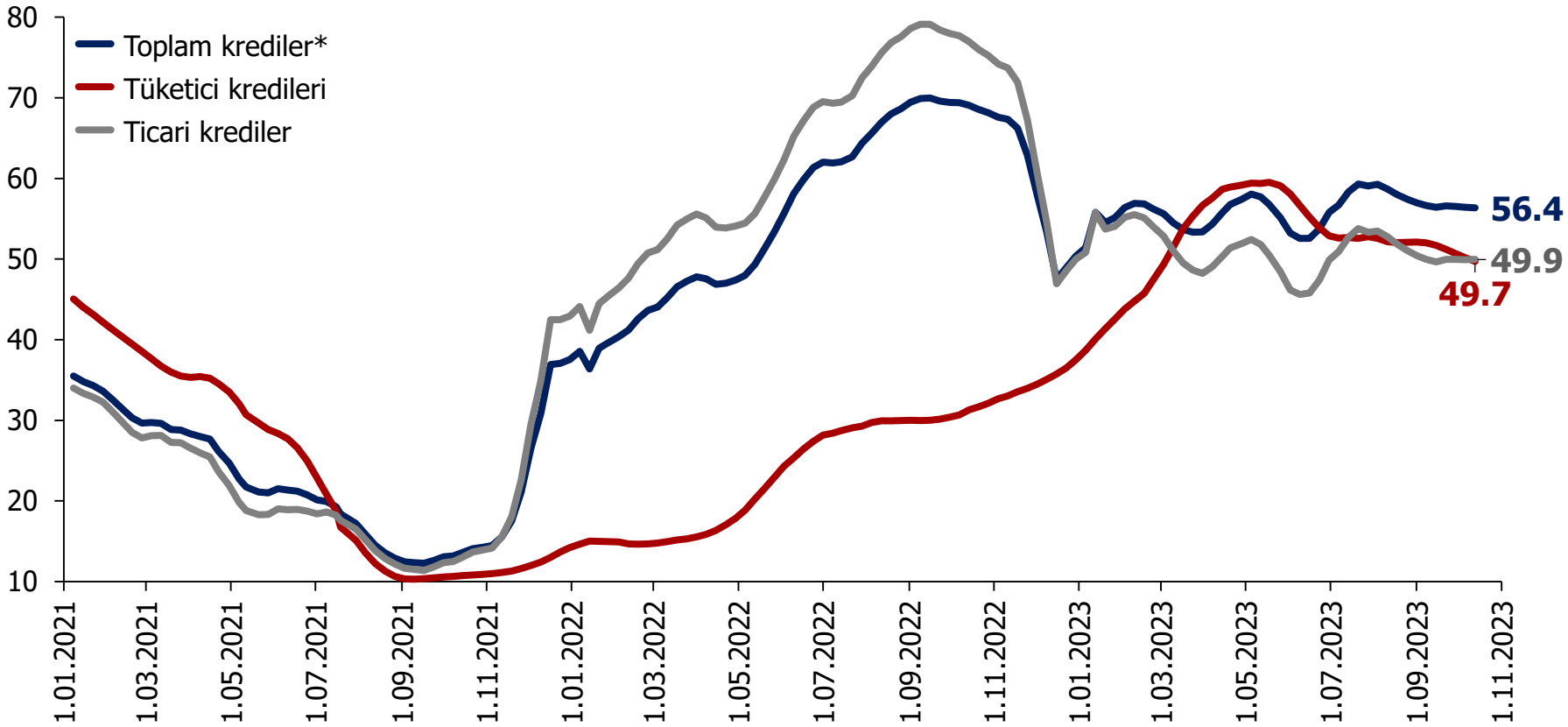
Kredi ve Mevduat

- Kredi gelişmeleri
 - Kredi büyüme hızları
 - Tüketici kredi büyümesi
- Tahsili gecikmiş alacaklar ve karşılıksız senetler
 - Takipteki alacaklar
 - Karşılıksız çek oranı
- Mevduat gelişmeleri
 - Toplam mevduat
 - TL ve YP mevduat
- Faiz oranları
 - Ticari kredi ve mevduat faizi
 - Tüketici kredi faizleri

Kredi kullanımlarında artışlar hız kesmektedir.

Ticari kredilerin yıllık artış oranı %49,9, tüketici kredilerinin yıllık artış oranı %49,7'dir.

Kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık değişim, %) 8 Ocak 2021 – 13 Ekim 2023

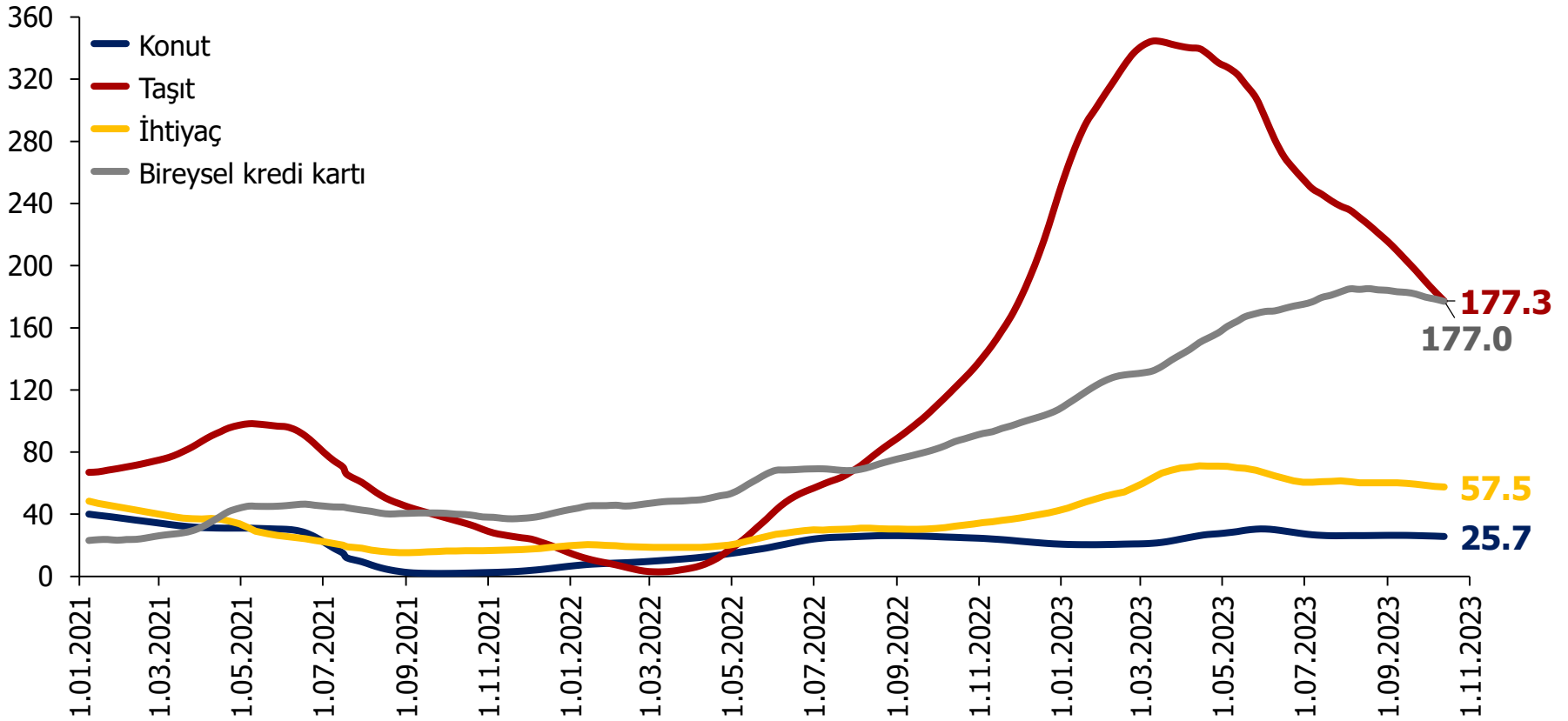

Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

* Tüketici, bireysel kredi kartları, ticari ve diğer kredileri kapsamaktadır.

Taşıt kredilerinde artışlar %177,3 seviyesine gerilemiştir.
İhtiyaç kredilerinde yıllık artış oranı %57,5, konut kredilerinde ise %25,7 olmuştur.

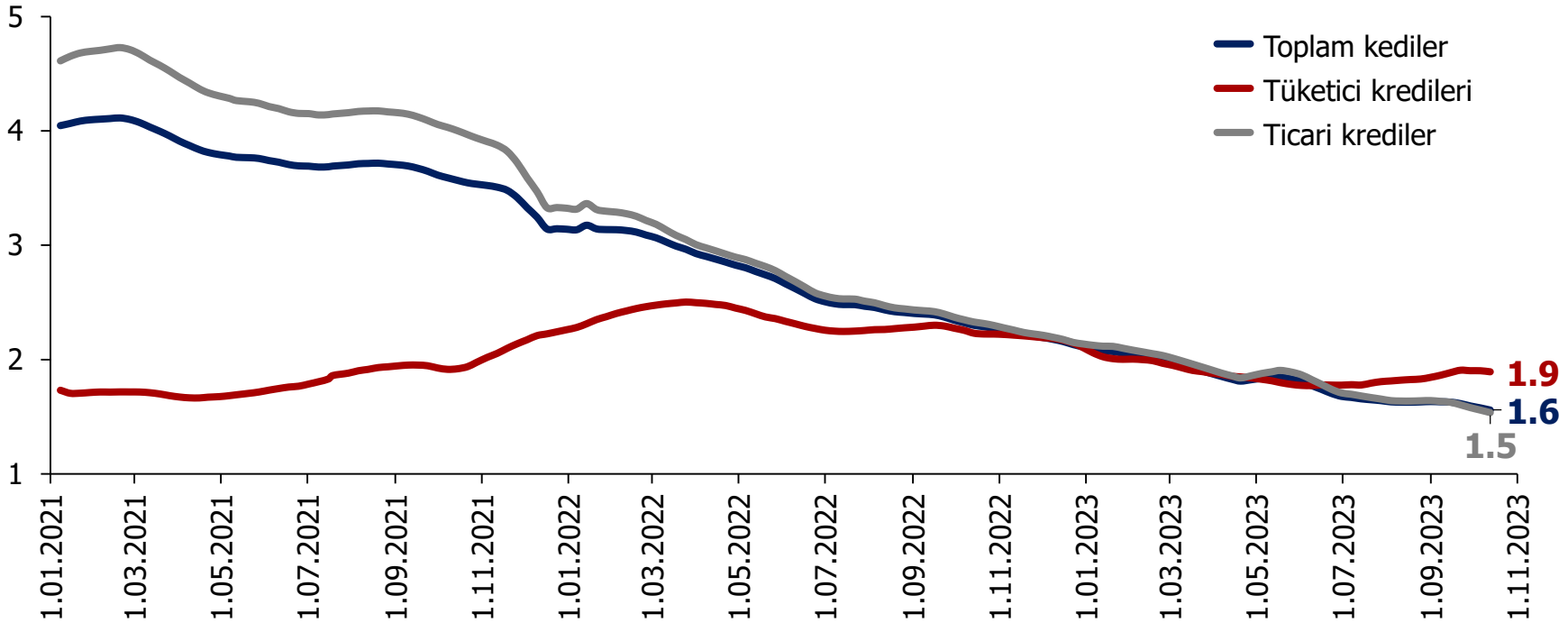
Tüketici kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık % değişim) 8 Ocak 2021 – 13 Ekim 2023

Takipteki alacaklar oranı tüketici kredilerinde artmaktadır.

Ekim ayı itibarıyla takipteki alacaklar oranı ticari kredilerinde %1,6, tüketici kredilerinde %1,9'dur.

Takipteki kredi oranları* (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 13 Ekim 2023

Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

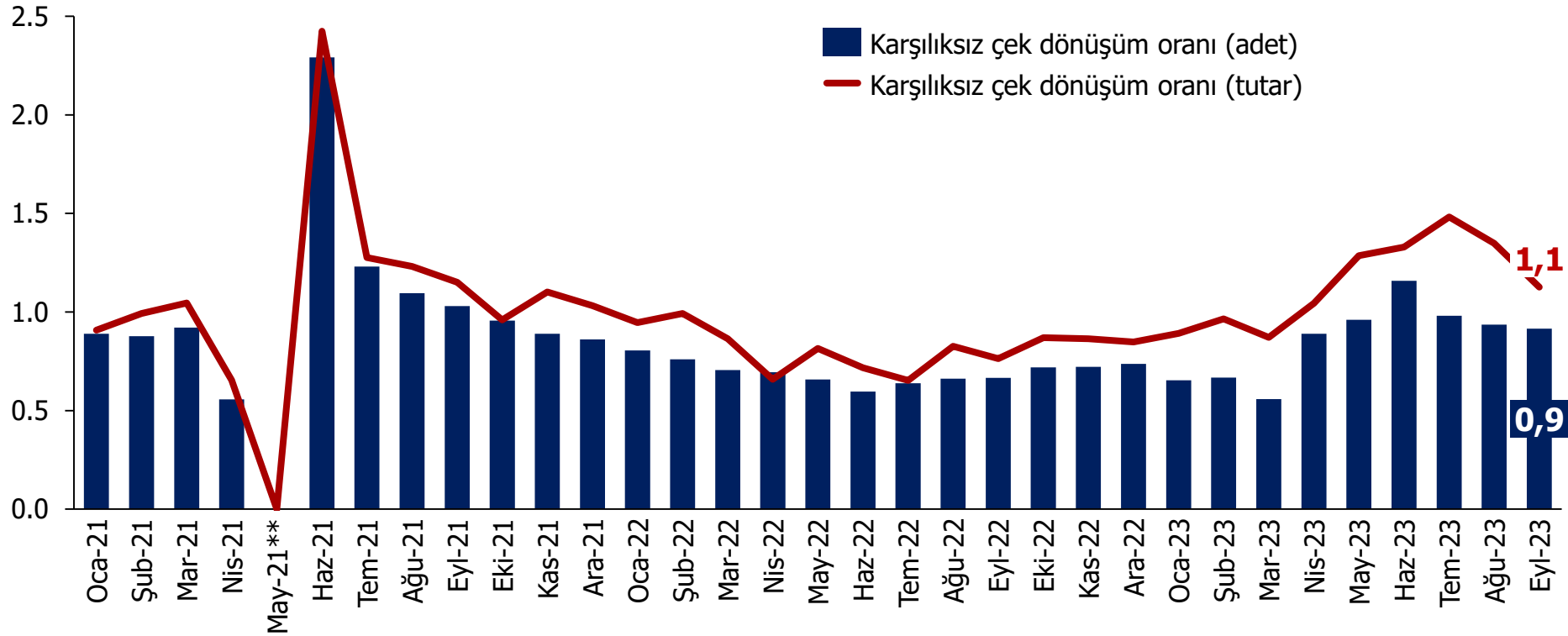
*Takipteki kredi oranı, takipteki alacakların toplam nakdi krediler içerisindeki payını göstermektedir.

**BDDK, salgınının ardından işletmelerin yaşayacakları nakit akışı sorununun finansal bir probleme dönüşmemesi için Mart 2020'de aldığı kararla, 31 Aralık'a kadar 2. grup krediye (yakın izlemedeki krediler-sorunlu krediler) geçiş süresini 30 günden 90 güne, 3. grup krediye (takipteki krediler) geçiş süresi de 90 günden 180 güne çıkarmıştır. İlgili uygulama bazı istisnalar tanınarak 30 Eylül 2021'e kadar uzatılmıştır.

Karşılıksız çeklerin dönüşüm oranı tutar olarak düşüş eğilimindedir.

Karşılıksız çeklerde dönüşüm oranları tutar olarak %1,1, adet olarak %0,9 seviyesindedir.

Karşılıksız çek dönüşüm oranı* (%) Ocak 2021 – Eylül 2023

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

*Karşılıksız çek dönüşüm oranları, takas odalarına ibraz edilen ve karşılıksız kalan çek adet ve tutarının toplam takasa ibraz edilen çek adet ve tutarı içindeki oranıdır.

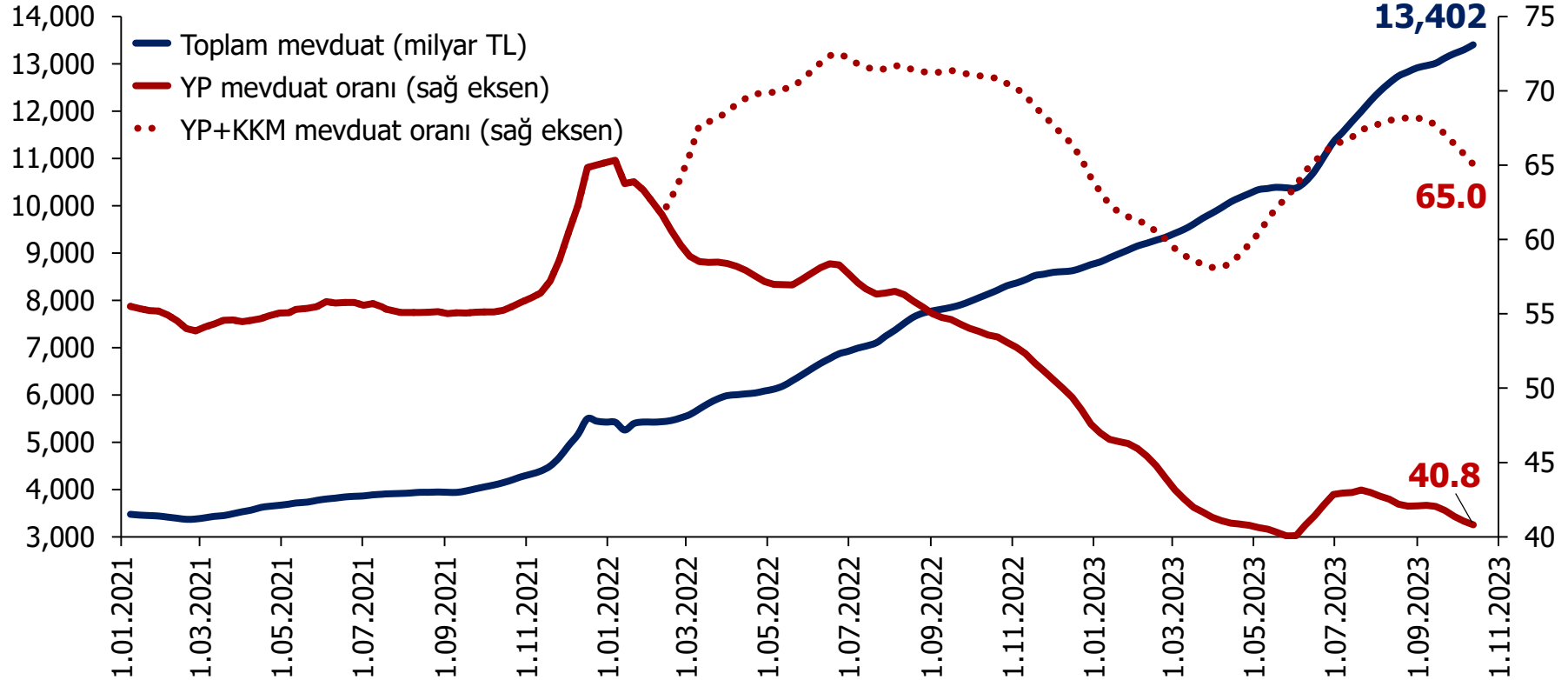
** Mayıs ayında karşılıksız çek işlemlerine ilişkin düzenleme nedeniyle veri açıklanmamıştır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430M1-1.htm>

Ekim ayı itibarıyla toplam mevduatlar 13 trilyon TL'yi aşmıştır.

Mevduat dolarizasyon oranı %40,8'dir, Kur Korunmalı Mevduatlar (KKM) dahil edildiğinde %65'e yükselmektedir.

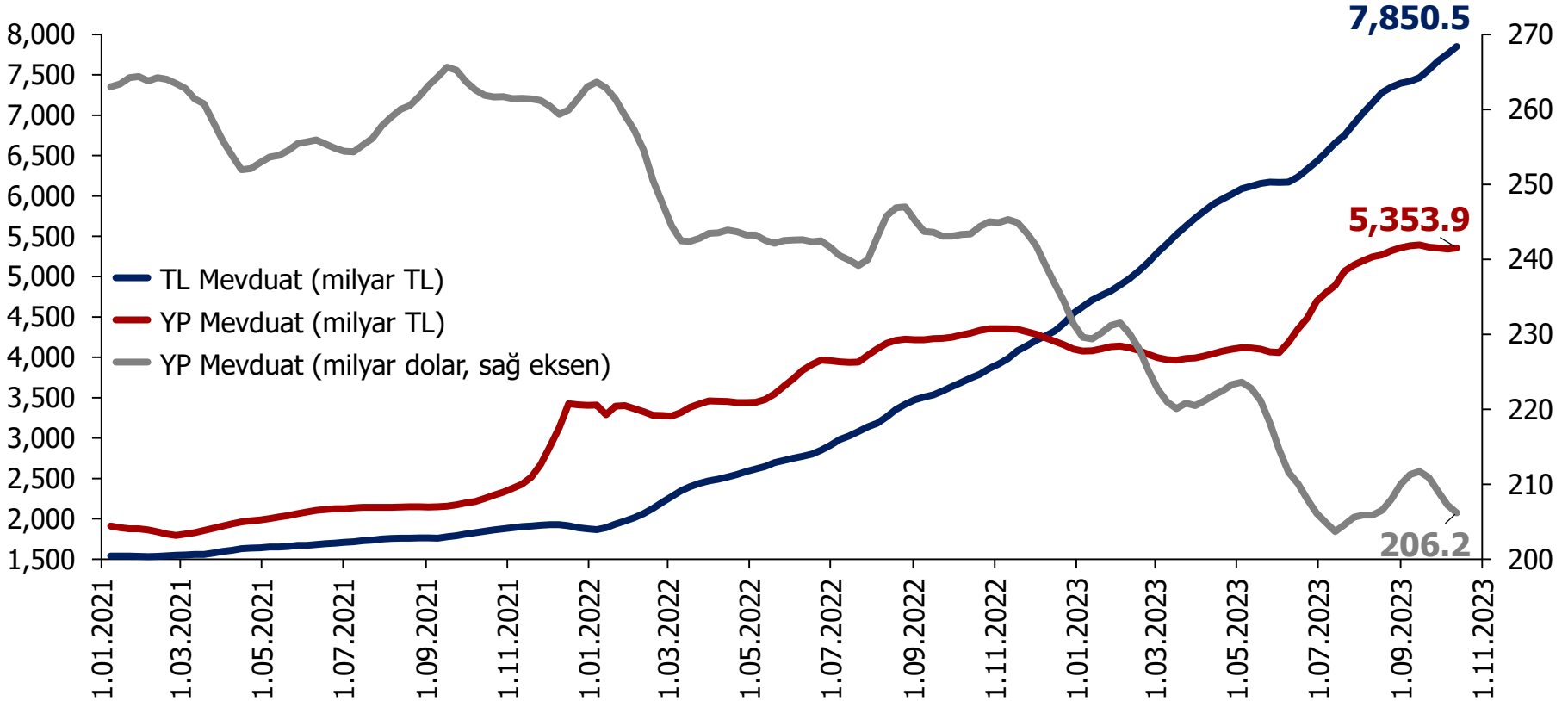
Toplam mevduat tutarı ve döviz endeksli mevduatların oranı (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 13 Ekim 2023

Yabancı para mevduatlar azalmaktadır.

Yabancı mevduatlar son dört haftada 5,6 milyar dolar azalırken, TL karşılığı ise %0,7 azalmıştır.

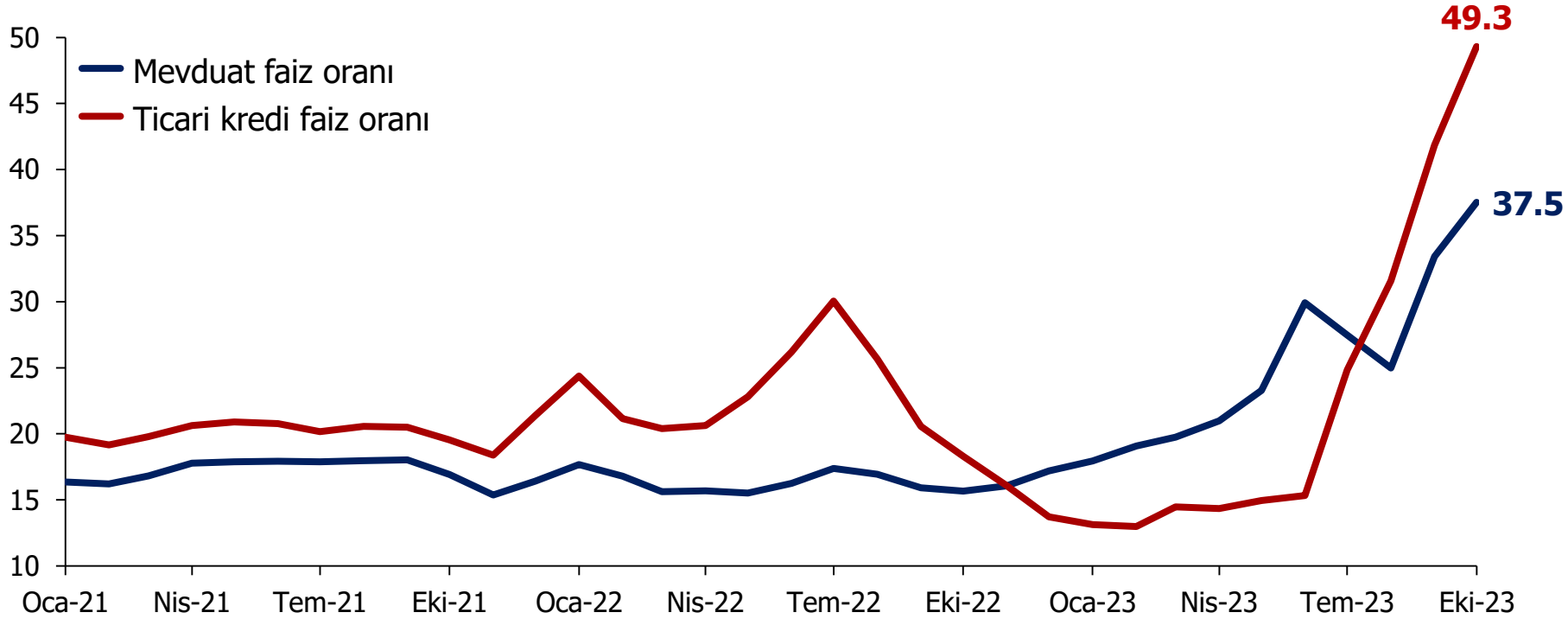
TL ve YP mevduat (4 haftalık hareketli ortalama) 8 Ocak 2021 – 13 Ekim 2023

Ticari kredi faizleri yükselmektedir.

Ekim ayı itibarıyla ticari kredi faizleri %49,3, mevduat faizleri ise %37,5 düzeyindedir.

Ticari kredi* ve mevduat faizi (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Ekim 2023**

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

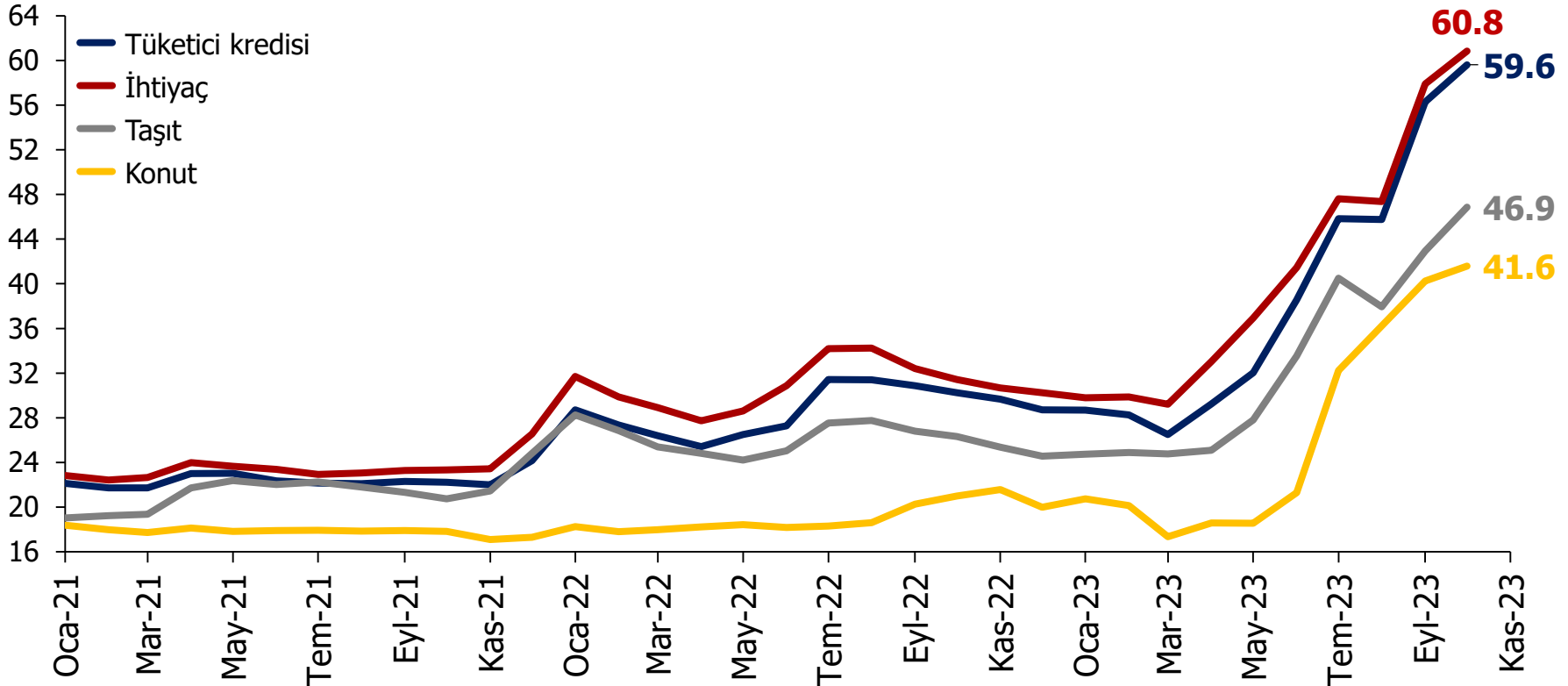
*Tüzel kişi Kredili Mevduat Hesabı ve kurumsal kredi kartları hariçtir.

** 13 Ekim 2023 tarihi itibarıyadır.

Tüketici kredilerinde faiz oranı yükselmektedir.

Ekim ayı itibarıyla kredi faiz oranları ihtiyaç kredilerinde %60,8, taşıt kredilerinde %46,9, konut kredilerinde ise %41,6'dır.

Tüketici kredi faizleri (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Ekim 2023*

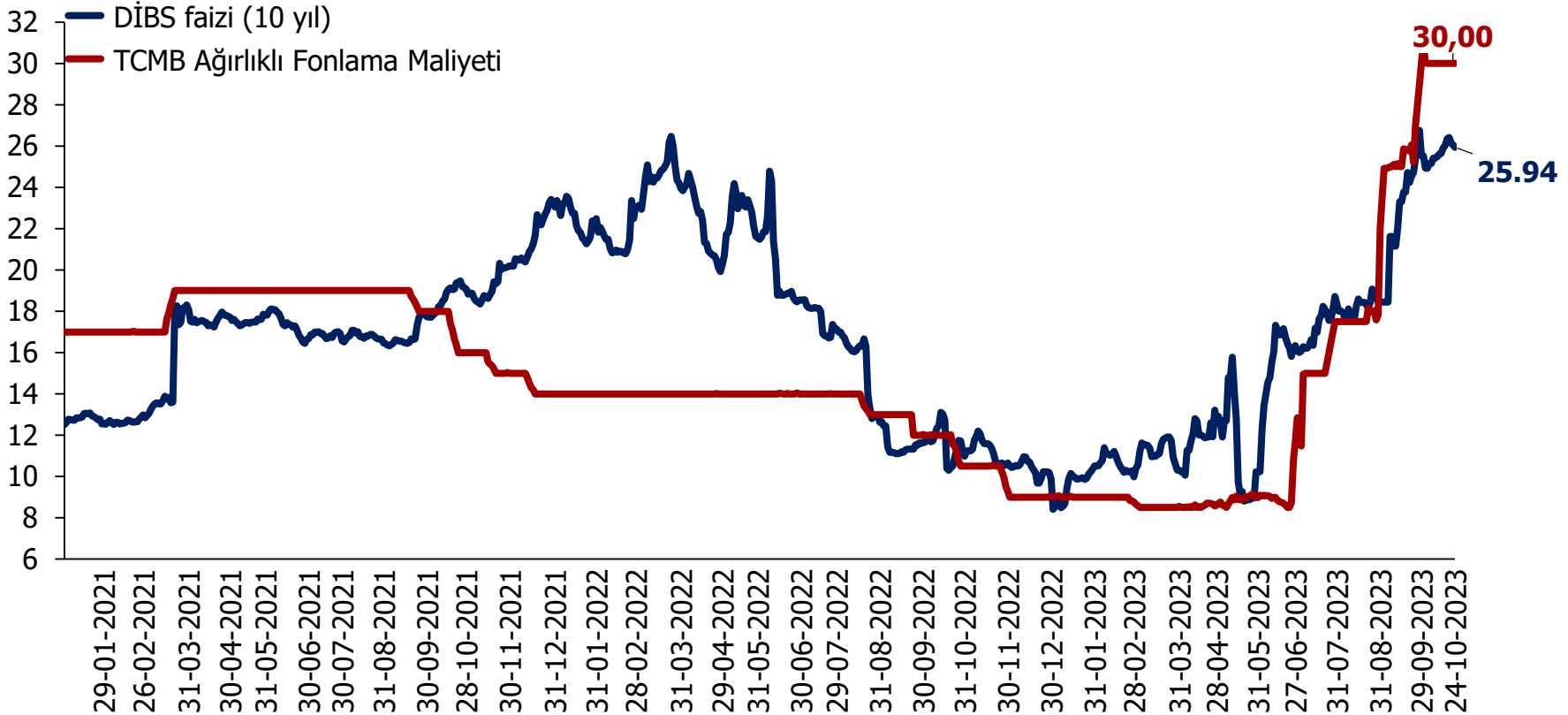

Finansal Piyasa Göstergeleri

- TCMB ortalama fonlama faizi
- Tahvil faizleri
- ABD tahvil faizi
- Türkiye risk primi (CDS)
- Döviz kurları

Para politikası faiz oranı Ekim ayında %30 seviyesine yükselmiştir.
Ekim ayı itibarıyla, devlet iç borçlanma faizleri yüzde 25,94'e ulaşmıştır.

TCMB ortalama fonlama faizi ve Devlet iç borçlanma faizleri (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 24 Ekim 2023

ABD’de sıkı para politikası duruşu korunmaktadır.

ABD 10 yıllık devlet iç borçlanma faizi Ekim ayı itibarıyla %4,87’dir.

Devlet iç borçlanma faizleri – ABD 10 yıl (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 24 Ekim 2023

Türkiye'nin risklilik göstergesinde sınırlı yükselişler gözlenmektedir.

Kredi temerrüt takas (CDS) oranı son iki ayda 365 seviyesinden 412'ye çıkmıştır.

Kredi Temerrüt Takası – CDS* (günlük) 1 Ocak 2021 – 23 Ekim 2023

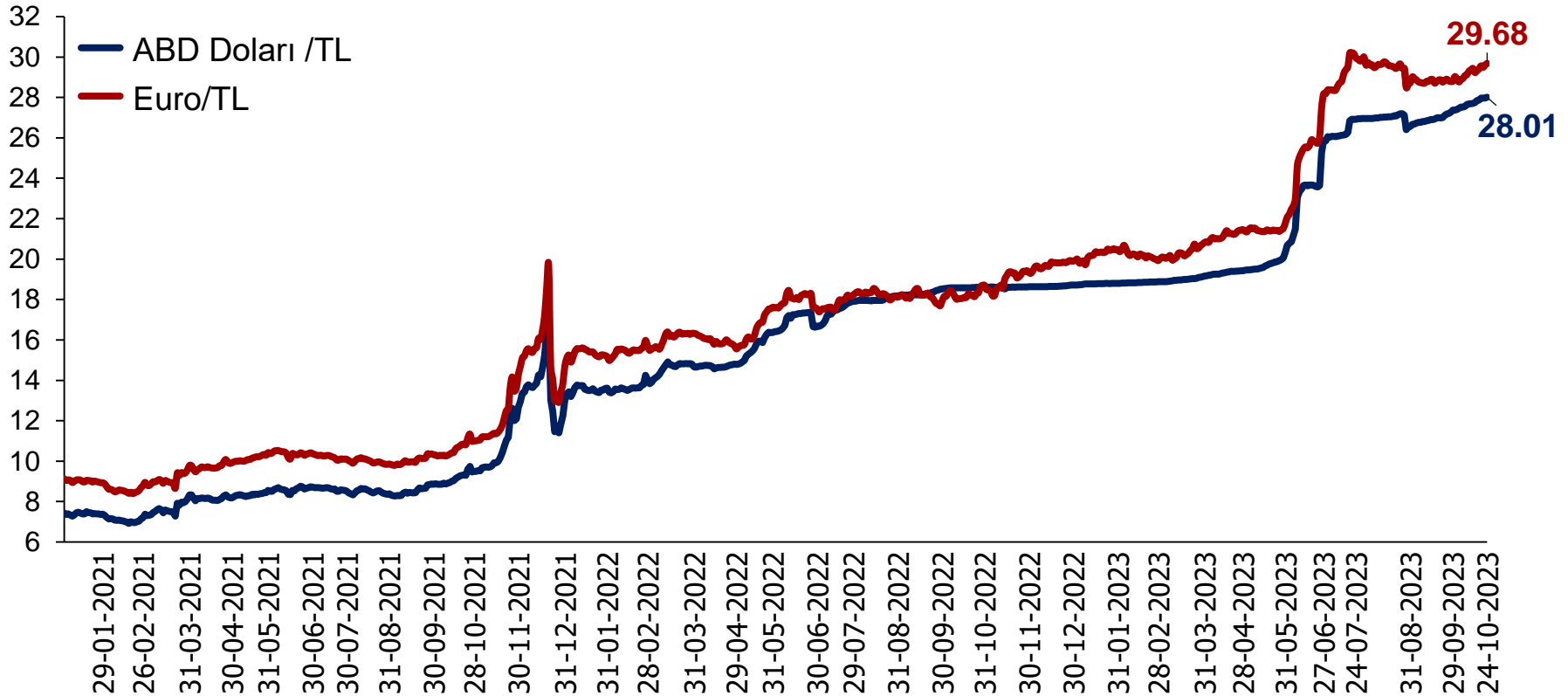
Kaynak: Reuters, TEPAV görselleştirmesi

* Tahvil ve benzeri yatırım enstrümanlarında borçlunun ödeyememe riskine karşı alacaklının hakkını garanti eden sigortadır.

Türk lirasında değer kaybı sürmektedir.

Son iki ayda döviz kurundaki değişim ABD Doları/TL'de %5,4, Euro/TL'de ise %3,3'dür.

Döviz kurları (günlük) 1 Ocak 2021 – 24 Ekim 2023

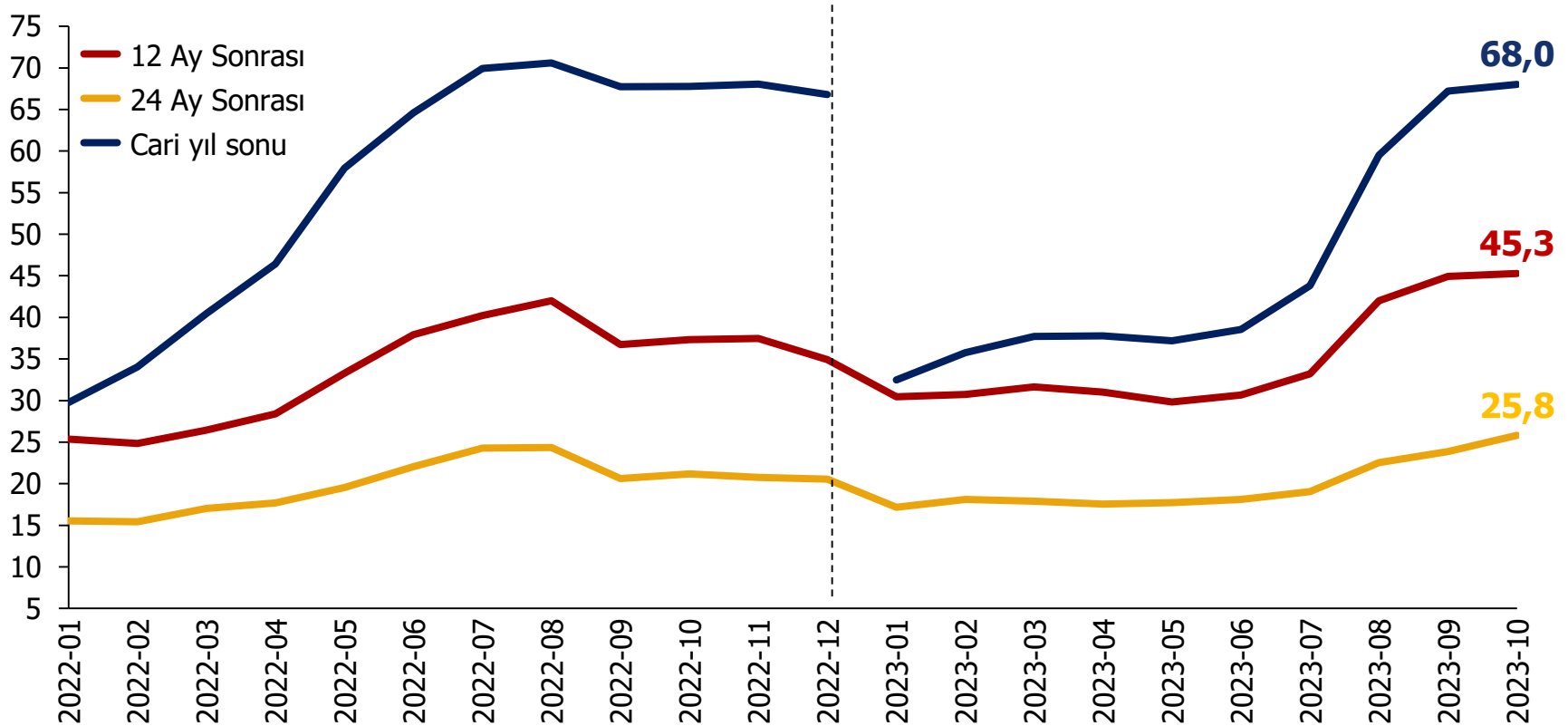
TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler*

- Enflasyon beklentileri
 - Cari yıl sonu yıllık TÜFE beklentisi
 - 12 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
 - 24 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
- Döviz kuru beklentileri
 - Cari ay sonu ABD dolar kuru beklentisi
 - Cari yıl sonu ABD dolar kuru beklentisi
 - 12 ay sonrasının ABD dolar kuru beklentisi
- Büyüme beklentileri
 - Cari yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi
 - Gelecek yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi

* TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, 20 Ekim 2023 tarihinde yayımlanmıştır. İlgili tarihten sonraki gelişmeler beklentilere yansımamaktadır.

Ekim ayında 2023 yılı sonuna ilişkin tüketici enflasyonu beklentisi %68'dir.
12 ay sonrası beklenti ise %45,3'tür.

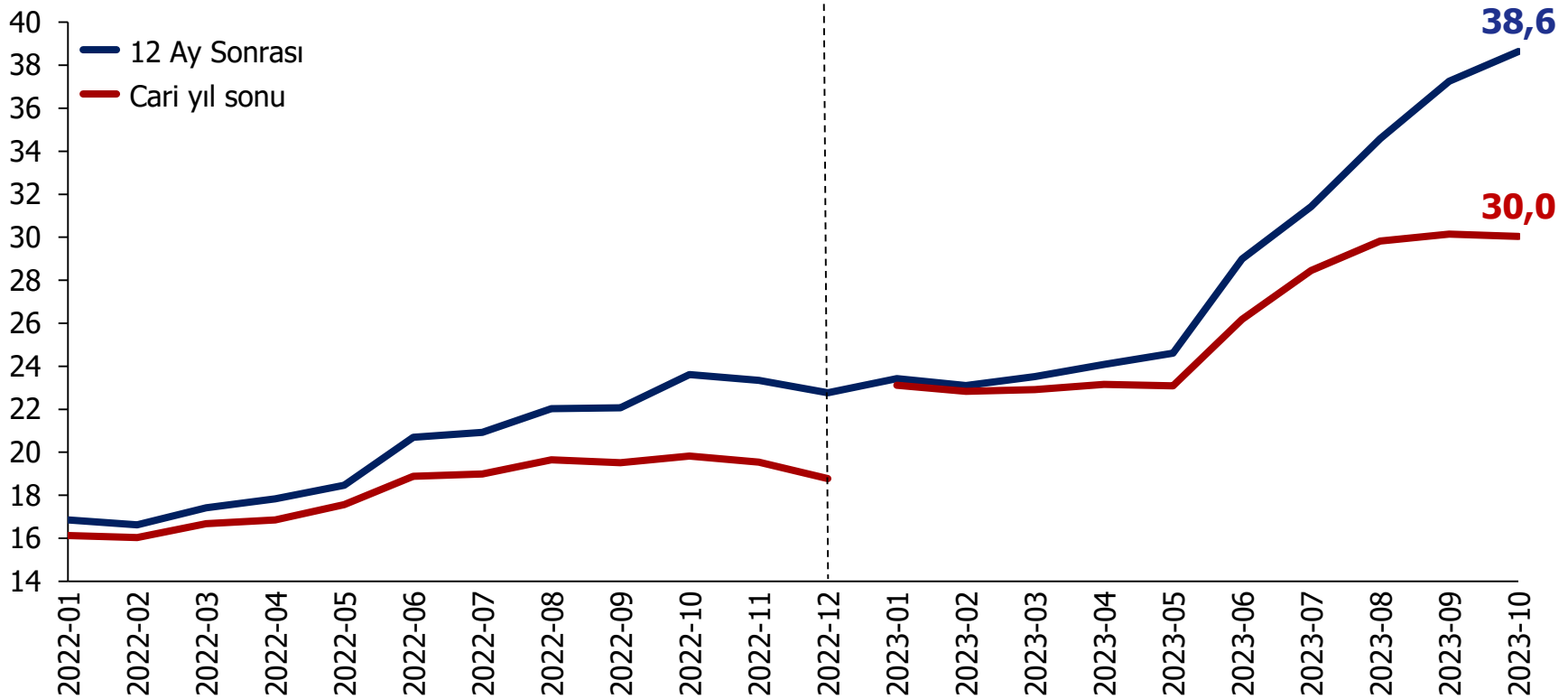
Yıllık TÜFE beklentileri (%) Ocak 2022 – Ekim 2023

Anket katılımcıları döviz kurunun (ABD doları/TL) yıl sonunda 30 TL olmasını beklemektedir.

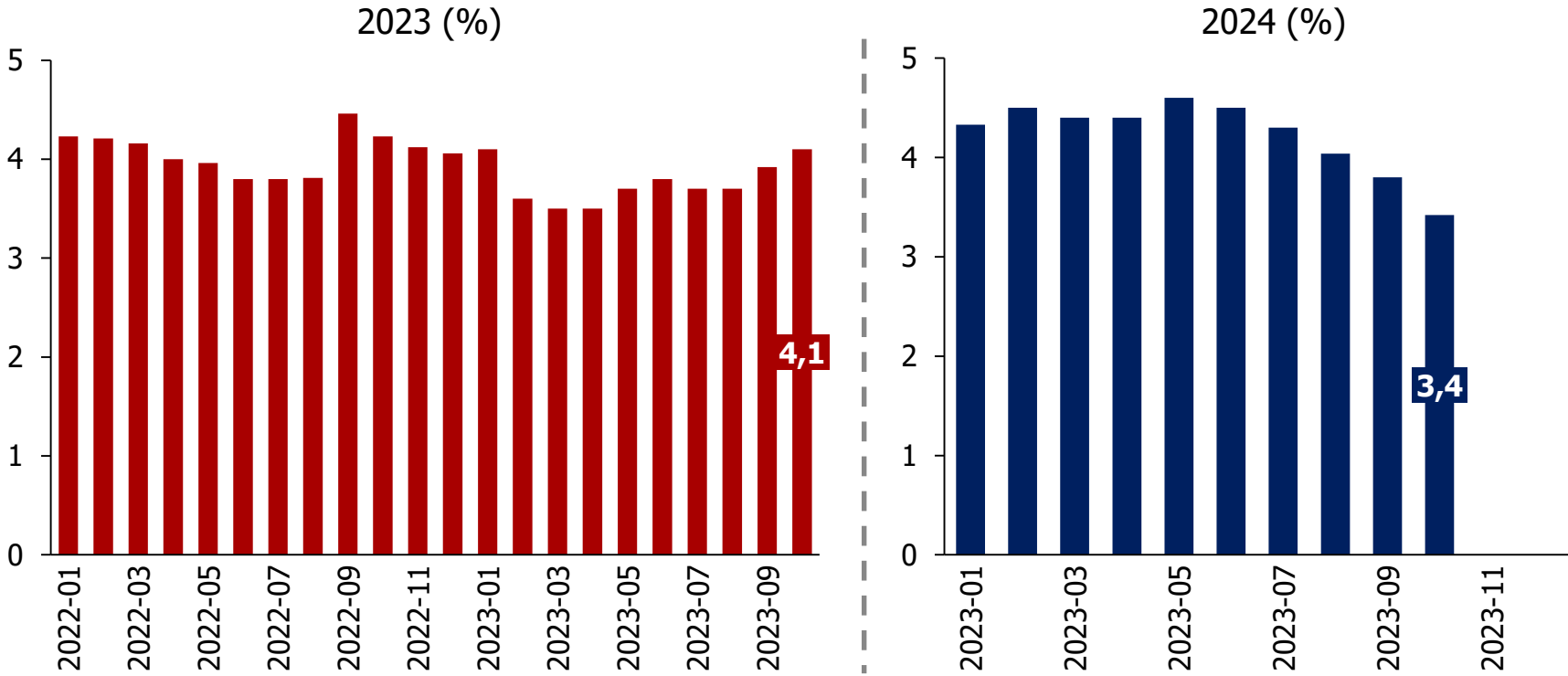
12 ay sonrası beklenti ise 38,6 TL düzeyine revize edilmiştir.

Döviz kuru beklentileri (ABD doları/TL) Ocak 2022 – Ekim 2023

Ekim ayında piyasa katılımcılarının büyüme beklentisi %4,1'e çıkmıştır. 2024 yılı beklentisi ise %3,4'e gerilemiştir.

GSYİH Büyüme beklentileri (%) Ocak 2022 – Ekim 2023

Genel Değerlendirme -1

- 2023 yılı ikinci çeyrek büyüme oranı yüzde 3,8 oranında gerçekleşmiştir. Finans, inşaat ve hizmet sektörleri büyümeyi yukarı çekerken, tarım ve sanayi sektörleri daralmıştır. Harcamalar tarafında da özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeye pozitif katkı verirken, net dış talep ve stok azalışı olumsuz etkilemiştir.
- 2023 yılının üçüncü çeyreğine ait göstergelerden Sanayi Üretim Endeksi üst üste iki ay düşüş kaydetmiş, sektörel güven endekslerinin ortalaması önceki çeyrekte düşük gerçekleşmiş, tüketici güven endeksinde ise önceki çeyreğe göre belirgin azalış gözlenmiştir. Perakende satışlar da yavaşlama eğilimine girmiştir. Elektrik tüketimi dahil diğer öncü göstergeler de büyüme eğilimindeki ılımlı yavaşlamayı desteklemektedir.
- Ağustos ayında temelde dış ticaret açığının geçen yılın altında olması nedeniyle cari işlemler açığı sınırlı oranda gerilemiş ancak, altın ve enerji dışı cari fazla azalmaya devam etmiştir. Finansman tarafında ise son üç ayda kaynağı henüz tespit edilemeyen sermaye girişleri 16,3 milyar dolara ulaşmıştır.
- İşsizlik oranı Ocak 2014'ten beri en düşük seviyelerinde olmakla beraber, geniş tanımlı göstergelerde yükselişler gözlenmekte ve kadın ile genç işsizlik oranları da dahil olmak üzere yüksek düzeyler korunmaktadır.

Genel Değerlendirme -2

- Eylül ayında doğrudan ve dolaylı vergiler tahsilatında devam eden güçlü artışlara karşılık, KİT'lere transferlerde gözlenen hızlı artış nedeniyle faiz dışı harcamaların yükselmesi, bütçe açığının geçen yılın üzerinde gerçekleşmesine yol açmıştır. Diğer taraftan, yılın ilk dokuz ayında bütçe açığı 512,6 milyar TL'ye ulaşarak geçen yılın aynı dönemine kıyasla (45,5 milyar TL açık) belirgin kötüleşmeye işaret etmektedir.
- Mevduat ve kredi faiz oranları yükselmiş, kredi kullanımları hız kesmiştir. Yabancı para mevduatları temelde döviz kuru değişimleri kaynaklı düşerken, dolarizasyon oranı yüzde 65 ile yüksek düzeyini korumaktadır.
- Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, Eylül ayında politika faizini beklentilere paralel olarak 500 baz puan artırmış ve yüzde 30 seviyesine çıkarmıştır. Son dört aydaki faiz artışları 21,5 puana ulaşmış olup gelecek dönemde faiz artırımının yanı sıra, parasal sıkılaştırma sürecini destekleyecek seçici kredi ve miktarsal sıkılaştırma uygulamalarına devam edileceği belirtilmiştir.
- Konut grubu hariç tüm alt kalemlerde yıllık fiyat artışları geçen yılın üzerinde olup ilk dokuz ayın birikimli enflasyonu yüzde 50'ye, çekirdek göstergelerde yıllık artışlar yüzde 70'e, iç talep gelişmesine duyarlı hizmet enflasyonu ise yüzde 90'a yaklaşmıştır. Önümüzdeki döneme ilişkin yüksek enflasyon beklentileri ve tahminleri dikkate alındığında, para politikasındaki sıkılaştırma devam ederken fiyatlandırma davranışlarındaki bozulmanın ve başta hizmet enflasyonu olmak üzere enflasyondaki katılığın sürdüğü gözlenmektedir.

Kaynak Önerileri - 1

- Büyüme, üretim ve satışlar
 - Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2. Çeyrek: Nisan-Haziran 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-II.-Ceyrek:-Nisan---Haziran,-2023-49666>
 - TÜİK Sanayi Üretim Endeksi, Ağustos 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sanayi-Uretim-Endeksi-Agustos-2023-49706>
 - TÜİK Perakende Satış Endeksleri, Ağustos 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Perakende-Satis-Endeksleri-Agustos-2023-49612>
- Dış ticaret ve ödemeler dengesi
 - TCMB Ödemeler Dengesi İstatistikleri, Ağustos 2023
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>
- İstihdam ve işsizlik
 - TÜİK İşgücü İstatistikleri, Ağustos 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2023-49376>
 - TEPAV İstihdam İzleme Bülteni, Mayıs 2023
https://www.tepav.org.tr/upload/files/1693194147-5.TEPAV_istihdam_izleme_Bulteni_Mayis2023.pdf

Kaynak Önerileri - 2

- Sektörel güven endeksleri
 - TÜİK Ekonomik Güven Endeksi, Eylül 2023
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ekonomik-Guven-Endeksi-Eylul-2023-49722>
 - TEPAV Perakende Güven Endeksi, Eylül 2023
https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/tepe/tepav_perakende_guven_endeksi_2023_09.pdf
- Enflasyon
 - TCMB Eylül Ayı Fiyat Gelişmeleri
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4ad22a00-c36c-4c84-8705-3973c1e96c52/afiyateyl%C3%BCI23.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-4ad22a00-c36c-4c84-8705-3973c1e96c52-oHVv85E>
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş göstergeler
 - TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, Ekim 2023
https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/085d78c0-9809-4b33-a6b6-21e0a22a6405/PKA_Rapor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-085d78c0-9809-4b33-a6b6-21e0a22a6405-oJbUAK6

Kaynak Önerileri - 3

- Dönemsel geniş içerikli raporlar

- Enflasyon Raporu 2023 - III (27 Temmuz 2023)

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2023/Enflasyon+Raporu+2023+--+III>

- Finansal İstikrar Raporu – Mayıs 2023, Sayı 36

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Finansal+Istikrar+Raporu/2023/Sayi+36>

- TEPAV Ekonomik Görünüm Raporu – Eylül 2023, Sayı 1

https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/ekonomik_gorunum/2023c3_ekonomik_gorunum_raporu.pdf